

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06212

SHTET

A. H. Bialin

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אמת-לך
אלהים פניקס האון
האטעלע פאר א.ק.א.
אלעזר און
אלעזר און.

מעשות אין פערזן

סעריע : שמעט

א. ה. ביאלין

שפת עמ

בדערמאנס פארלאג

ניו יארק

CITIES
NARRATIVE POEMS
by
A. H. BIALIN

Copyright 1938
by
A. H. BIALIN
New York, N. Y.

אִינְדֵּה לֵט:

1. נִינּוּ יֵאָרֵךְ

2. פֵּאָרֵי

ניו יארק

I

אין א ווינקל פון שיף,
 אין געדאנקען פארטיפט,
 ווי א שאטן ער שטייט,
 און ער קוקט ווי עס גייט,
 אונטער זוניקן פלאם,
 אזא שיף אויף דעם ים ;
 ווי זי קריכט אזוי קוים
 אין דעם רושיקן שוים —
 אויף דעם הארץ פון דעם ריז,
 א דער ים, וואס ער איז.
 און דאס וואסער ווי ברייט,
 מיט די כוואליעס עס שפייט.

דער וועג אזוי גרוים,
 די היים איז שוין אוים.

דאָס שמעמל, דאָס קליינע,
 דערווייטערט עם ווערט.
 עם ווערן די אויגן
 פארפינצטערט, פארטרערט.

די מאַמע מסתמא,
 זי זיצט דאָרט און וויינט;
 געבליבן איצט איז זי
 אינגאַנצן אליין.

די שיף אַבער רייסט זיך
 אַוועק און אַוועק,
 וואָס ווייטער פון שמעמל,
 וואָס ווייטער פון ברעג.

ער רוישט און ער שטורעמט
 דער ים אזוי בייז,
 ער וואַרפט זי די שיף, ווי
 אַ שפענדל אַ קליינס.

ער שרעקט זיך דער בחור,
 עם ציטערט זיין הויט,
 אַ מורא באַפאַלט אים —
 עם שרעקט אים דער מויט.

ער וויל דאָך נאָך לעבן,
 דערגרייכן אַ סך,
 עם איז זיין פאַנטאַזיע,
 מיט בילדער זייער רייך.

II

א בחור א קליינער,
 פון הויט נאָר און ביינער,
 מיט אויגן וואָס ברענען,
 מיט הענט וואָס זיי קענען
 זיך ברעכן פאַר ווייטיק,
 און בעטן ווען נייטיק;
 אן עלוי א גרויסער,
 א שאַרפער, דאָס איז ער —
 א מוח א טיפן
 פאַרמאָגט ער דער למדן.
 אליין שטייט ער איצמער,
 אזא אומבאַשיצמער;
 זיין קאַפּ איז פיל זאַרגן,
 ער ווייסט ניט זיין מאַרגן;
 די היים איז פאַרשוואַנדן,
 צום ים ר'איז געבונדן!
 פון שרעק איז דערצימערט
 זיין האַרץ און פאַרבימערט:

א לאַנד אזוי פרעמד איז!
 ווער קאָן עס? ווער ווייסט עס? ...
 אַמעריקע! אַמעריקע!

עם כשופט דער נאָמען,
אַמעריקע שרעקט,
ווער ווייסט דען וואָס דאָרט איז
אויף יענער זייט ברעג!

עם צווייפלט דער בחור,
אים עגבערט אין מוח,
ער איז אזא שוואַכער,
ער האָט ניט קיין כוח —

אין לאַנד, אָט דעם ווייטן,
דאָרט אַרבעט מען שווער,
דאָס ווייסט ער באַציימנס,
דאָס האָט ער געהערט.

III

אין דער הייס, אין בית מדרש, אין ווינקל
 האָט זיין קאָפּ זיך געגראָבן וואָס טיפּער
 אין דער גמרא, דער שווערער, דער גרויסער ;
 און זיין ניגון, פאָרלומט און טרויעריג,
 האָט זיך ווייט, איבער גאַסן, צעטראַגן —
 אין דער נאַכטיקער שטילקייט געקלינגען
 האָט זיין „תנו רבנו — עס האָבן
 די רבנים געלערנט“, ווי אַ תפילה
 פון אַ עלענדן, היימלאָזן בעטלער,
 וועלכער בלאַנדזשעט ארום אויף די וועגן,
 פול מיט בענקשאַפט, אַ הייס צו געפינען.
 עס האָט יצחק דעם עלוי געפייניקט
 און געמאַטערט אַ בענקשאַפט אַגרויסע ;
 עס איז ענג אים דאָס שטעטל געוואָרן,
 דאָס פארבלאָטיקטע אומעטיק ווינקל ;
 האָט געלערנט, געהאַפט און געחלומט
 פון אַ וועלט פון אַ שיינע, א רייכע,
 פון אַ לעבן וואָס זאָל אים דערהייבן.
 און מיט צער דורכגעדרונגען, זיין קול האָט
 פון בית מדרש ביינאַכט זיך געריסן,
 אין דער פינצטער געוואָרפן אַ אימה ...

אַ רחמנות געווען אויף דעם עלוי!

IV

אָוועק! אַט די צייט, איז ניט לאַנג:
 עס טוט אים די היים אזוי באַנג,
 ער איז איצט דערווייטערט פון ברעג,
 פאַרבלאַנדזשעט, פאַרלאָרן זיין וועג;
 אָן אומעט באַפאַלט אים, ער ווערט
 פון עלנט צעבראַכן, צעשטערט,
 עס שניידט אים מיט שאַרפקייט דער ווינט,
 פאַרלאָרן ער איז ווי אַ קינד.

פאַרגאַנגען איז זון שוין אין מאַג,
 עס רייכט זיך זיין האַרץ און עס קלאַגט:
 „אזוי וויי מיר“ מיט טרערן ער וויינט,
 ווי שווער ס'איז אָן נאַנטע, אָן פריינט!
 עס טוט אים דאָס האַרץ אזוי וויי,
 און ס'הילכט אין דער נאַכט זיין געשריי.
 פאַריאַגט זיין געשריי ווערט פון ווינט —
 דער ים איז ווי טויב און ווי בלינד.
 ער קוקט אויף די כוואַליעס און זעט,
 ווי נישטיק עס איז זיין געבעט.
 אין ים ווערט פאַרשוואַנדן זיין טרער,
 און קיינער דאָ הערט אים ניט מער.
 ער קוקט אין דער ווייטקייט און פילט:
 אין סודות פאַרבאַרגן איז וועלט —
 דער ים אזוי מעכטיק און גרויס,
 ער שטורעמט מיט אימפעט און רוישט,

און רעדט אויף זיין רושיקער שפראך —
 דערציילט זיי, די סודות פון נאכט.
 דער עלוי, ער הערט זיך גוט איין
 און הויבט עפעס אן צופארשטיין;
 עס צינדט זיך זיין הארץ אן מיט פלאם,
 ער הערט איצט א שטימע פון ים:
 „זיי שטארקער פון אייזן דו איד
 און שרעק זיך פאר קיינעם נאָר ניט!
 אין פייער גענליט דיך מען האָט,
 פאר דיר איז אַ נייער געכאַט:
 אז שטייגן נאָר מוזט דו גאַנץ הויך,
 אלץ העכער, מיט אימפעט, מיט כוח,
 ארויף צו ודי שפיצן דו שטייג,
 ווייל אונטן איז ענג שוין דער וועג...
 עס רעדט דאָס דער שמורם אַצינד,
 ווי אַ טאַמע, עס רעדט צו זיין קינד.
 דער עלוי, ער הערט און ער שטוינט,
 ער ווייסט ניט, ער וואַכט צו ער טרוימט.
 ער קוקט אין דער פינצמערניש מיף,
 ער וויל אים פארשטיין אַט דעם רוף:
 ער זעט ווי עס שמורעמט דער ים,
 און רייסט זיך מיט אימפעט צו אים;
 ער וואַרפט זיך מיט שרעקלעכן צאָרן;
 די שיף, זי וואַלט לאנג שוין געוואָרן
 פארשלונגען אין ימיקן תהום —
 נאָר ס'קליגט זיך דער מענטש איבער שמראָם:
 ער ווייסט, אז עס קאָן זיין פארשטאַנד
 באַזיגן דעם ים מיט זיין האַנט.

בארואיקט ער קוקט אויף דעם ים
 און טראכט זיך: ער וועט מין הסתם,
 מיט חכמה, מיט טיפער פארשטיין,
 אויף ריכטיקן וועג וואו צוגיין;
 עס שטארקט זיך זיין הארץ ווי מיט שטאל —
 געלערנט האט ער דאך צמאל:
 אז חכמה איז שטארקער פון פויסט,
 און חכמה פארמאגט ער, ער ווייסט;
 וואס האט ער דען מורא? — זיין מוח,
 דער טיפער, איז שטארקער פון כוח.
 און יצחק, דער כחור, דער עלוי,
 וואס האט שוין געלערנט אפילו
 דעם רמבם, דעם שווערן, דעם קלוגן,
 איז זיכער, אז ער וועט באזיגן
 די אלע, וואס וועלן אים שטערן
 פון גרויס און פון מעכטיק צו ווערן;
 און גאט, דער באשעפער פון וועלטן,
 וועט, האפט ער, מסתמא אים העלפן.
 עס הלומט דער שוואכינקער אינגל,
 וואס שטייט איצט באהאלטן אין ווינקל,
 פון מאכט, און פון זיג, און פון גרויסקייט,
 פון א לעבן וואס אַמעמט מיט שטארקייט.
 עס איז זיין פאנטאזיע געצינדן
 מיט פלאמען וואס טאן פארבלענדן.
 און פלוצים, ער טוט זיך צעשרייען!!!
 פון גלות ער מוז זיך באפרייען!!!
 דעם דרוק פון די דורות, פון יארן,
 וואס האט אים זיין לעבן געבראכן;
 ער וויל איצט מיט אימפעט פארשטויסן,
 ער פארט דאך אין לאנד אין דעם גרויסן —
 אַמעריקע! ...

V

א קראנקער, צעבראכן פון שווער לאנגן וועג,
 ער האט שוין, דער עלוי, געציילט זיי די מעג,
 געווארט און געהאפט צו באטרעטן די ערד
 פון לאנד פון דעם רייכן, וואס ער האט באגערט.
 נאר גרויס איז דער ים און נאך ווייט איז דער ברעג;
 אים דאכט זיך די שיף האט פארלארן דעם וועג —
 נאר הימל פון בליי און פון וואסער די וועלט,
 נאר שטורעם און שרעק, נאר א ווינט און א קעלט;
 ער מיינט, אז אזוי וועט דאס אייביק שוין זיין,
 זיין לעבן, עס איז אים פאראומערט פון פיין.

VI

אַט זעט מען די שפיצן —
פון ווייטנס זיי בליצן
פון וואַלקנס אַרויס ;

עס רייסט זיך צום הימל,
אַ וויסטער געטומל
פון שמאַטישן ברויז !

ער פליט ווי אַ וויכער,
וואָס שנעלער, וואָס גיכער,
צו וואַלקנס גאַר הויך —

דאָס מענטשל, דאָס קליינע,
דאָס נישטיק געמיינע —
מיט אימפעט, מיט כוח ;

ער האָט שוין די ליכטער
פון הימלס געזיכטער
אינגאַנצן פארשמעלט ;

ער רייסט ווי אַ ווילדער,
אַרויף מיט געפילדער —
ס'איז ענג אים די וועלט.

עס טוט זיך באווייזן,
פון שמאל און פון אייזן,
די שמאט וואס מען זעט;

וואס רייצט ווי א וואונדער,
די פרעמד שוואכע קינדער,
וואס שטייען מיט געבעט,

מיט שרעק און מיט ציטער,
און בעטן דעם היטער —
„אוי! לאזט אונז אריין!“

מיר זיינען געזונטע,
און ארבעט געפינט מען,
נו לאזט אונז דא זיין!“

א פרעכער געלעכטער
באפאלט אים, דעם וועכטער,
וואס האט אזא מאכט:

די מענטשן צו געבן,
דעם טויט אדער לעבן
דאס קאן ער, ער טראכט.

ער קאן זיי פאריאגן,
דער ים זאל זיי טראגן
צום אומגליק אוועק.

ער קוקט ווי עס שטייען,
געבויגן אין דרייען
די מענטשן אין שרעק.

ער לאזט זיי... דער וועכטער;
מען דארף זיי נאך, טראכט ער
צו ארבעטן שווער;

מען דארף זיי נאך האבן
די מינגעס צו גראבן,
די קוילן פון ערד.

פלוצים דערזעט ער דעם בחור, דעם שוואַכן —
יצחק, דער עלוי פאר פרייד אַזש טוט לאַכן,
גליקלעך ער איז איצט, ער וועט באלד דערזען
ס'לאַנד אַ דאָס רייכע! וואו וואונדער געשען —
רופט ער דעם בחור, דער וועכטער, דער קאלטער,
זאָגט מיט אַ שמייכל, אַז דעם אַ פאַרהאַלט ער:
„שוואַכע מען דאַרף ניט אין לאַנד אין דעם גרויסן
וואָס אַמעמט מיט אַרבעט, מיט שטאַל און מיט אייזן.“
שטייט ער דער בחור און קוקט מיט אַ שמייכל,
לאַכט פון דעם וועכטער, וואָס האָט ניט קיין שכל,
זעט ניט די טיפּקייט פון עלוישן מוח,
שטאַרקער עס איז דאָך פון פשוטן כוח.
צאַרנדיק ווערט ער נאָך מערער דער וועכטער,
קאָן ניט פאַרטראַגן דעם בחורס געלעכטער:

„קראנקע און שוואכע מען דארף דא נישט האבן,
מעג זיך אין ים ער, דער בחור באגראבן!“

עס צימערט די ערד,
און פינצטער עס ווערט ...

עס שוידערט א וועלט,
פון היץ און פון קעלט ...

עס ווארפט זיך אין פלאס,
די שטאט און דער ים ...

און ס'פאלט מיט זיי אויך
דער קלוג-שארפער מוח:

דער בחור, ער ליגט
מיט אטעם פארשטיקט ...

מען הויבט אים קוים אויף:
וואס זאגט ער דארויף?

א קללה ער גיט,
פון הארץ, וואס עס ברייט

מיט פלאמיקן האס,
מיט ביטערן כעס;

ביים טויער פון לאַנד,
וואָס מאַכט זיך צו שאַנד !!!

וואו וועט ער איצט גיין,
פאַריאַנט און אליין,

אַז דאָ איז דער ברעג,
ניטאָ מער קיין וועג! ...

איין וועג איז נאָר דאָ
אין איצטיקער שעה:

צום כוואַליקן שוים,
צום פינצטערן תהום ...

אין שוואַרץ-קאַלטן זומפּ
פון ימיקן גרונט,

עס איז פאַר אים דאָרט
פאַראַן גענוג אָרט ...

ער מראכט איצט דער עלוי, ער שטייט און ער קלערט,
 ער דרייט מיט דעם פינגער אהין און אהער;
 אין מוח אין זיינעם עם פאנגט זיך אן שפינען,
 אן עצה, ער מוז און ער וועט שוין געפינען:
 מען שלעפט איצטער קאסטנעס ארום פון דער שיף,
 ער זעט עם און מראכט זיך, נו מילא וואס איז,
 ער איז אזא קליינער און קאן אפשר ווערן
 אין קאסטן באהאלטן, אין קאסטן דעם שווערן
 און ס'האט זיך באוויזן שוין ווידער דער שמיכל —
 נישקשה, עם פעלט ניס דעם עלוי קיין שכל.
 עם איז אים דעם בחור, דעם עלוי געלונגען —
 ער ליגט אין א קאסטן מיט סחורה פארשלינגען.
 מען הויבט אים מיט קייטן ארויף צו דעם בריק,
 ער ציטערט, דער בחור, פון שרעק און פון גליק;
 פון שיף און פון אומגליק, ער וועט באלד ארום —
 ער לויבט און ער דאנקט איצטער נאם, וואס איז גרויס.

ער שטייט ווי צעמישט אויף דער רוישיקער נאם,
 עם איז א גיהנום, עם דאכט זיך אים אויס.

ער זעט זי די שטאם, ער דערזעט איצט דעם ריז —
 דאס איז זי ניו יארק, אס אזוי ווי זי איז!

VII

די גאסן, זיי לויפן אין ליניעס אין ווייטע,
די הייזער, זיי גרייכן צום הימל, פארשייטע,
די מענטשן, זיי זיינען ווי קנוילן צעדרייטע.

עס לויפן די באנען פון אונטן פון אויבן,
עס צימערט די ערד און עס צימערן שויבן,
עס לויפן דאָ אלע ווי פייל פון דעם בויגן.

עס לויפן, עס יאָגן אין גאס די „מאשינען“,
און מענטשן מיט אימפעט, זיי רוישן ווי בינען,
זיי לויפן ווי ווילדע אָן אַפגאַט צו דינען.

די ווייסע און שוואַרצע, די ברוינע און געלע,
א געמיש פון קאלירן, פון טונקל און העלע,
פון ראַסן און פעלקער — זיי קומען דאָ אלע.

צו אַרבעטן פלייסיק, עס קומט יעדער איינער :
זיי גיבן די כוחות, דעם מאַרץ פון די ביינער,
צו שטאַט — צו דעם טייוול פון אייזן און שמינער.

פאַרשווינדן עס ווערם דאָ דער שמייכל, דער מילדער,
עס טרייבט זיי די מענטשן, אַ טייוול אַ ווילדער
וואָס יאָגט זיי מיט אימפעט, מיט רעש און געפילדער :

ער יאגט זיי און יאגט זיי און מאכט זיי אלץ מידער,
 צערייסט זיי אויף שטיקער, אויף טיילן און גלידער,
 צעריסן עס ווערן דא שוועסטער און ברידער.

עס ווארפט זיך די שמאט דא אין שרעק און אין צארן,
 ער איז דא דער מענטש ווי משוגע געווארן,
 ער האט דא שוין, דוכט זיך, זיין צורה פארלארן.

ער קוקט זיך דער בחור ארום —
 ער ווערט ווי פארשטיינערט און שמום;
 ער שטייט איצמער, יצחק, פארלארן,
 דערשראקן, ווי נאָר וואָס געכאַרן;
 ער הויבט זיינע אויגן וואָס העכער
 אַרויף צו די הייזער און דעכער.

הייזער ווי ריזן
 שמעכן ווי שפיון
 הימלישן רייך;

הייזער ווי שיפן
 שווימען אין טיפן
 וואַלקענשן טייך;

הייזער און פענסטער —
 הויכע געשפענסטער
 הייבן זיך אויף;

הייווער גאר דרייסטע
גרייכן די ווייטסטע
הויכן ארויף; ;

— הייווער גיגאנטן
שמאטס האַריזאנטן,
זעט מען גאר ווייט; ;

הייווער פאַרשפיצטע,
שיינע געפוצטע —
שמאטישע פרייד; ;

הייווער און זאלן
שמערן די שמרצן —
זוניקן פלאם; ;

הייווער, זיי שפאלטן
הימלס געשמאלטן —
לופטיקן ים; ;

הייווער ווי געצן
רייסן די געצן
איבער דער שמאט; ;

הייווער און שטיינער
שמאלענע ביינער
אייזן און שמאל

הייזער פארצערן
זון און די שמערן,
ליכט פון דער וועלט;

הייזער ווי תיבות,
הויכע מצבות
שטאט האט געשמעלט.

VIII

א שמחה, א גדולה,
מען האט אים געפונען;
דער בחור, דער עלוי,
ער איז שוין געקומען.

„דערצייל עפעס נייעס
פון שטעטל דעם אלמען!
וואס מאכט משה חיה'ס
דער שמש דער קאלטן?“

„נו, יצחק, וואָס מאַכסטו,
וואָס ביסטו צומראַגן?
דו „גרינער“* (וואָס שטייסטו,
וואָס ווילסטו נישט זאָגן?)”

„אַ שומה גאַר כ'לעבן
פון אים איז געוואָרן,
נו זעט ווי געבליבן
ער איז אָן זכרון“,

די מומע באַטראַכט אים
און האַלט נאָר אין ברומען,
„אַ שוואַכער, אַ צרה,
איז עפעס געקומען“

זי איז אָן אַנטוישמע
אין גאַסט אין דעם נייעם:
„ער איז קיין פאַרשוין ניט
זעט אים ווי אַ שלייען“

מען שפאַסט און מען לאַכט פון
דעם אינגל דעם שוואַכן,
וואָס שטייט דאָ און טראַכט פון
דעם לאַנד אַ דעם רייכן;

וואָס ווייסט נישט צו איז עס
פון בלוז משוגעים,
צו אפשר ווער ווייסט עס,
אַ לאַנד פון חכמים?

* א ניי-אריבערגעקומענעם קיין אמעריקע רופט מען „גרינער“.

דער פעטער נאָר פרייט זיך
און פרעגט אויף דער מאמען:
„וואָס מאַכט זי די אלטע
די גוטע נשמה?“

IX

אויף גאָסן ניו יארקער
ביי סמענטאָן און פיט*
ער שטייט אַ פאַרזאָרגטער,
עס איז אים ניט גומ.

ער איז אין דעם לאַנד דאָ
אַ צייט שוין גענוג,
געמיינט אַז עס וואַרט דאָ
אויף אים גאָר אַ גליק —

עס האָט אים אַ פעטער
געברענגט קיין ניו יארק,
געזאָגט, אַז דאָ וועט ער
שוין ווערן באַזאָרגט,

* גאָסן אין אַרימען אידישן קוואַרטאל פון ניו יארק.

צום סוף האָט די מומע
געזאָגט מיט באַפעל:
„דו ביסט שוין געקומען,
איצט גיי זיך דיין וועג.“

נו שלאָפט ער אין דרויסן —
ס'איז זומער נאָך איצט —
דאָס מאַכט אים קיין זאָרגן,
ווייל גרויס איז די היץ;

נאָר עסן ווי געמט מען —
ער פאַלט פון די פים
ער וויל עפעס געמען —
מען גיט גיט אומזיסט.

און יצחק פאַרשמאַכט איו,
פאַרכמורעט, אין כעס
מען שמויסט אים, מען וואַרפט אים,
ווייל ענג איז די גאַס.

ער גייט און ער שלעפט זיי
מיט שווערקייט, די פים,
אויף גאַסן געפאַקטע
מיט מענטשן און מיסט.

אויף אַרטשאַרד, די גאַס פון
אַמאָליקן גאַרטן,
ווערט שווער אים די לופט און
עס פעלט אים דאָ אַמעס —

א מארק איז דא איצטער
פון אלץ וואָס איר ווילט נאָר,
פון עפל פארפּוילטע,
פון שמאַמעס און בילדער.

עס שרייען די הענדלער —
דער טומל איז גרויס:
„נו, קויפט אידן עפל,
נו, קויפט אידן אויבס!“

עס זיינען די „פּושקארטס“*
אויף גאַסן באַלייגט,
א אידל מיט שוהוואַקס,
א קאַליקע שרייט:

„א גרויסע מציאה,
נו, אידעלעך, קויפט,
פאַר שייך א רפואה,
פאַר מיר אויף א ברויט“.

א צווייטער שרייט העכער
און רייסט זיך זיין קול:
„נו, ווייבעלעך, גיכער
ביי מיר איז א זול“

זיי שרייען דאָ אַלע
ווי איינער גאַר קען,
און סחורות, די פילע,
מען כאַפט פון די הענט.

* „פּושקארטס“ זיינען אונטער וועגעלעך וואָס די מאַרק-הענדלער בא-
נוצן פאַר זייערע סחורות אויפן מאַרק.

מען האנדלט, מען וואנדלט
ווי אמאל אויף יארדן,
זיי זיינען פארזאמלט
פון מרחקים דא אידן:

פון מזרח און מעריב
פון דרום און צפון,
זיי זיינען געקומען
די אידן צולויפן.

און אידן פון פוילן
פון קיינעם געשמערט
זיי קויפן, פארקויפן,
און גלעטן די בערד

און לויפן באגינען
ארויס פון די שטיבער,
צו זוכן א מנין
און דאוונען בצבור.

און ארימע אידן
געטריבן פון נויט,
זיי פוצן דא שיק, צו
פארדינען אויף ברויט.

און אידיש עם קלינגט דא
מיט אלערליי חניען:
פון פוילן, גאליציע,
פון ליטע, אוקראינע.

אויך אידן פון מזרח,
די שטאלצע און פרומע,
וואָס לעבן באַזונדער,
ווי אַנאָדערע אומה,

זיי שטייען פאַרחדושט
און קוקן פאַרבענקט,
פאַרשטייען קיין אידיש
און פילן זיך פרעמד.

און אינגלעך גאַר קליינע
זיי שרייען און לויפן,
זיי קומען פאַרדינען —
די צייטונג פאַרקויפן ;

דער עול איז אַ גרויסער
עס פילט יעדער איינער :
דער טאַמע, די מאַמע,
דער אינגל, דער קליינער.

פאַרטויבט פון די קולות,
פון ענגשאַפט דערדריקט,
טראַכט יצחק : דער טויט איז
פאַר מענטשן אַ גליק ;

ער קוקט אויף דעם לעבן
מיט בטול און כעס,
עס איז דאָך ניט מער, ווי
פון טייוול אַ שפּאַס.

א גליק האט געטראפן —
 ער האט זיך דערווארט —
 אנ'עפל פארווארטן,
 עס ליגט אויף דער ערד ;

ווי אנ'אוצר א ליבן,
 ער כאפט אים אין האנט,
 ער איז שוין צופרידן
 און ווייטער ער שפאנט.

אז ס'קומט אן דער שבת
 איז וואויל אים און גוט,
 פארזאמלט אין „האיצם“*
 ער עסט און ער רוט.

די אורחים, זיי זיצן
 ביי טישן געדעקט
 מען זיצט ווי די פריצים,
 מען עסט און מען פרעגט :

„וואס מאכן דא אידן ?
 וואס דענקט מען צו טאן ?
 וואו קען מען באקומען
 דעם ערשטן מיליאן ?“

„דערנאכדעם איז לייכטער“
 איז מודה נחמיה,
 „נאר וויי איז מיר“, שרייט ער,
 „דעם ערשטן וואו נעמט מען“ ?

* א געזעלשאפט אין ניו יארק וואס שטיצט די ניו-ארביבערגעקומענע אימיגראנטן.

„עס איז דאך אמעריקע,
מען וועט שוין באקומען“
בארואיקט אים בערקע,
מיט באסאָווער שטימע.

ווי פריינט גאר נאָנטע,
שוין זאָמע, צופרידן
פון „האַיאָס“ געביידע
צעגייען זיך אידן :

גייט איינער אין שול,
צו כאַפן אַ מנחה,
פאַר צווייטן אַ שפּיל
אין קאַרטן איז בילכער,

און איינער וויל ווערן
אַ דאָקטאָר וואָס גיכער,
פאַרנומען איז ער אין
די שולן און ביכער.

און ווער גאר צום „ריווער“,
ער איילט זיך געשווינד
און קוקט אויף די שיפן
וואָס קומען אַצינד ;

ער איז דאָ געוואָרן
מיט יאָזש פאַרסאַמט,
אַהיים וויל ער פאַרן
ס'איז מיאָוס אים דאָס לאַנד.

און איינער אויף געסלעך,
צעדריימע און קליינע,
ער קוקט אין די פענסטער —
ער זוכט גאר א זונה.

א טייל ווידער איילן,
אוועק צו דעם סקווער,
מלחמות צו פירן
אן ביקס און אן שווערד;

מען שיסט דארט מיט פראזן,
מען שמעכט מיט א ווארט;
ס'וויל יעדער באווייזן,
אז גערעכט איז ער פארט.

נאר יצחק ער ווייסט נישט
וואו זאל ער איצט גיין,
ס'איז אלץ אזוי נאריש
און שווער צו פארשטיין.

X

ער זיצט איצט, דער בחור שוין ווידער געבויגן,
 נאָר ניט ביי גמרא שוין מער ;
 עס איז אַ מאַשין, וואָס עס בויגט אים דעם רוקן,
 און ס'איז אים די אַרבעט צו שווער.

עס יאָגט די מאַשין און עס טרייבט אים וואָס שנעלער,
 עס יאָגט אים די כוחות אַרויס ;
 ער ווערט מיט אַ שווייס, מיט אַ קאַלטן באַגאַסן,
 ער האַלט עס דער בחור קוים אויס.

ער האַסט דאָ דעם „שאַפּ“, וואו ער אַרבעט פאַרכיטערט,
 עס גייט אים דאָס לעבן ניט איין,
 עס העלפט ניט זיין חכמה, זיין מוח דער גוטער,
 ער ווערט דאָ געמאַטערט פון פיין.

עס ווערן די שעה'ן, די מעג און די וואַכן
 פאַרוואַנדלט אין נישטיקן שטויב ;
 ער זיצט דאָ, דער עלוי, דערדריקט און צעבראַכן —
 אַ בלוטיק פאַרוואַנדעמען שטויב.

עס איז די מאַשין דאָ אַנאַפּגאַט אַ מויטער,
 וואָס פאַדערט קרבנות אַ סך ;
 דער בחור, ער מוז דאָ דעם אַפּגאַט אויך דינען,
 עס דינען דאָ אלע צוגלייך.

עס לאַנגוויילט אים די אַרבעט דאָ אין „שאַפּ“,
 עס ציען זיך די שעהן אזוי אַזוי:
 עס נעמט צו זיי שוין גאָר ניט מער קיין סוף,
 אַ טאָג איז ווי אַ יאָר אזוי די גרויס.

זיי שלעפּן זיך ווי שווערע קרענק די טעג,
 זיי ציען זיך ווי מיילן לאַנג און ווייט,
 זיי קריכן ווי אויף הייסן שוואַרצן פּער,
 און פילן אָן מיט סס די גאַנצע צייט.

זיי קריכן די מינוטן ווי די ווערים,
 וואָס רייסן זיך אַריין צו אים אין גוף;
 דער „שאַפּ“ איז ווי אַ טויטער לאַנגער אַרעם,
 וואָס שלעפט אים אין דער ערד אַריין אַראָפּ.

עס ציען זיך די רגעס ווי די שמריק
 וואָס וויקלען זיך אַרום זיין דינעם האַלז;
 עס דריקט אזוי און ס'שטיקט אים די פאַבריק,
 דאָס האַרץ, ער פילט, עס פלאַצט כאַ אים שוין כאַלד.

XI

„נו, יצחק וואָס טראַכסטוּ?
 וואָס ביסטוּ פאַרזינקען
 אין טיפע מחשבות?
 דו דאַרפסט דאָך געדענקען

עס איז דאָ אַמעריקע,
 אַ לאַנד אזאָ נייע,
 עס בויט זיך אַ וועלט דאָ,
 אַ וועלט גאָר אַ פרייע —

דאָ דאַרף מען קיין לומדים,
 דאָ דאַרף מען קיין תורה,
 אז אַרבעט נאָר האַסטו,
 טאָ וואָס איז די מוראָ?

עס איז דאָ ניט „יוראָפּ“*
 וואָס האַפט אויף משיחן,
 אז וואויל איז דיר יצחק,
 וואָס דאַרפסט שוין ניט זוכן

* אייראָפּע.

קײן „דזשאב“*) און דו אַרבעטסט,
 דו דאַרפסט שוין נײַט זאָרגן —
 ווי נעמט מען צו עסן,
 ווי נעמט מען אויף מאָרגן.”

הירש ברוך דער לאַנדסמאַן,
 דאַס טרײַסט ער דעם עלוי,
 וואָס האָט מיט אַמעריקע
 אַ קנאַפע גדולה —

„וואָס הייסט, איך פאַרשטיי נײַט,
 ווי קענסטו גאָר זאָגן,
 אַז בענקסט נאָך דעם שטעטל
 נאָך לאַנקע און גאַרטן,”

אַראָפּ ביסט פון זײַנען
 איך קאָן נײַט באַנעמען,
 איך שווער דיר בנאמנות
 אַז ביסט נײַט מיט אַלעס.”

נאָר יצחק פאַרביטערט,
 ער לאַזט זיך נײַט טרײַסטן
 ער אַרבעט — נו גוט שוין,
 נאָר ס'מאַטערט דער גײַסט אים —

וואו גײַט מען? וואו שטייט מען?
 ס'איז פרעמד אים דאַס לעבן,
 ער בענקט נאָך אַ ספר,
 די גמרא, זי פעלט אים.

*) אַ פּלאַץ צו אַרבעטן.

הירש ברוך מיט בטול,
 ער לאַכט פון דעם עלוי —
 „דו ביסט דאָך אַ נאַר גאַר,
 פאַרשטייסט ניט אפילו,

אַמעריקע אַ לאַנד איז
 פון „ביונעס“ און אַרבעט —
 פאַרגעסן דאָס מוזטו
 דאָס שמעטל, דאָס אַלמע,

דאָס אידישע לעבן
 עס בויט זיך דאָ איבער
 דאָס לעבן, דאָס אַלמע,
 עס איז שוין דערווידער.

און ווילסטו אַ ספר?
 דאָס קאַנסטו אויך קריגן —
 נאַר אַנדערע ספרים
 דאָ ווערן געשריבן.

און גיין מיט מיר וועסטו
 אין אידישן מעאַטער,
 צו זען מאַגולעסקאַ*
 און יעקב פ. אַדלער*);

וועסטו זען די קינסטלער
 פון אידן באַליבטע,
 וואָס ברענגען דאָ פריידן
 צו הערצער באַטריבטע.

(* מאַגולעסקאַ און יעקב פ. אַדלער זיינען געווען די צוויי באַרימטסטע
 שווישפילער אין זייער צייט. אויף מאַגולעסקאַ זאָגט מען אז ער איז
 געווען דער גרעסטער אידישער קאַמיקער.)

דו קענסט דא אויך הערן
אום שבת א דרשה,
ווי פייגנבוים* קעמפט דא
מיט גאט און מיט משה,

ער רעדט איז עס ממש
גאר פלאי פלאים,
אליין, זאגט מען, שטאמט ער
פון גאונים, רבנים.

און טראגסטו א שנאה
צו וועלט וואס פארזאנען?
טא דארפסטו גאר הערן
גענאסע אב קאהנען*.)

ער וויל זי באשאפן
א וועלט גאר א נייע,
א וועלט אזא שיינע
אז ס'איז א מחיה.

דו קענסט אויך געניסן
פון חכמות פילאזאפיע,
ווי וואונדערלעך ס'לערנט
דא דאקטאר זשימלאווסקי*.)

(* איז אין זיין צייט געווען בארימט אלס שרױבער און אגויטאטאר,
איבערהויפט אלס קעמפער קעגן דער אידישער רעליגיע.

(* אב קאהאן איז דער גרינדער און רעדאקטאר פון דער גרעסטער אידי-
שער צייטונג אין דער וועלט, דער „פארווערטס“. מיט יארן צוריק
איז ער געווען זייער טעטיק און בארימט אלס סאציאליסטישער שרױ-
בער און אגויטאטאר.

(* בארימטער אידישער טעאָרעטיקער, פובליציסט און לעקטאר.

גאר מער נאך פון אלע
עם ארבעט דא מעשים,
א אידישע מאכטער,
וואס וויל גאר צערייסן

די וועלט א די גאנצע
מיט הערשער, רעגירער,
אין פייער פארברענען
זי וויל זיי, די פירער.

איר נאמען איז עמא*
און רעדט זי, עס דאכט זיך
די וועלט, א זי צימערט,
פאר שרעק זי באהאלט זיך.

* בארימטע אידישע אנארכיסטקע.

XII

דער איידעלער יצחק פארשקלאפט איז צום „שאפ“,
און ס'איז אים פארמיאוסט דאָ די סכיבה אַרום:
אַ וועלט אזא פרעמדע, וואָס פאלט אויף אים שווער,
וואָס פילט אָן מיט עקל זיין לעבן אין אים.

דער אַרבעטער-ברודער, ער זיצט ביי זיין זייט,
פאַרשפייט דאָ מיט גראַבקיט, מיט עקל דאָס אַרט;
זיי זיינען די מענטשן דאָ פראַסט און פאַרשייט,
ער קען ניט, דער בחור, פאַרטראַגן זייער וואַרט.

ער איז דאָך דער עלוי גאָר אַנדערש הערצויגן,
און קען ניט פאַרליידן דעם „שאפ“ און דעם „כאַס“,
ער ווערט דאָ ווי עפעס אינגאַנצן פאַרלאָרן,
עס איז פאַר אים אַלץ אזוי עקלדיק מיאום.

מען לאַכט דאָ פון וויצן וואָס עקלען אים אָפּ,
און מעשיות הערציילט מען וואָס מאַכן אים רויט,
מען לאַכט און מען שושקעט, מען באַדט זיך אין שמוץ —
מיט אַנגסטן פאַרדינט דאָ דער עלוי זיין ברויט.

עס וואַקסט אַ פאַראַכטונג ביי אים מיף אין האַרץ
צו מענטש און צו וועלט, צו דעם לעבן צו זיינעם
אויב דאָס איז דאָס לעבן, אויב דאָס איז עס אַלץ,
דערווידער עס איז אים אין לאַנד אין דעם נייעם.

נאָר ס'האַפּט נאָך דער עלוי אויף עפעס און וואַרט,
 עס ברעכט זיך זיין לעבן, דאָס טוט ער פאַרשטיין;
 אַמעריקע, זעט ער, איז שטיינערדיק האַרט:
 אויף וועגן אַמעריקעס וועט ער אויך גיין.

XIII

עס שוועבט אין דער לופט אַ וואַלקן אַ שוואַרצער,
 דער הימל, ער בלייבט זיך און שטאַלט זיך מיט קראַפּט,
 עס וויקלט דער וואַלקן אַרום אים, דעם בחור —
 אַנ'אייזערנע שווערקייט, אַ פינצטערע נאַכט.

עס וויקלט און וויקלט אַרום אים זיך שטאַרקער
 און גראַכט זיך אַליץ טיפּער, אַליץ טיפּער אין אים,
 ער פילט ווי עס צאַנקט זיך אַ ליכט און עס לעשט זיך
 אין האַרץ, אין דעם מוח, אין לעבן אַרום.

עס לעשט זיך דאָס ליכט וואָס האָט פריער געלויכטן,
 געברענט אין זיין האַרצן מיט הייליקן פלאַם:
 עס ווערט דאָ פאַרפינצטערט, פאַרכמאַרעט זיין לעבן,
 אַ פינצטערע שוואַרצקייט פאַרכאַפּט אים אין צאָס.

עם טריפט ווי א גאליקער סאם וואָס פאַרבימערט,
פאַרסאַמט זיין נשמה, זיין האַרץ און זיין מוח ;
ווי שפינוועבס צערייסט זיך זיין ווילן דער גומער,
און ס'וואַקסט ווי פון טייוול אין אים אזא כוח.

עס האָט אים אַמעריקעס גאליק געלעכטער,
דעם כחור, דעם יונגן פאַרבימערט, פאַרשעמט ;
„וואָס טויג דאָ דער כמלך, דער עלוי דער שוואַכער“ —
ער הערט ווי מען רעדט דאָס מיט חזק פון אים.

ס'האַט שוואַרצקייט פון נאַכט ווי אַ טייוול געשראַקן.
אַ פינצטערע גרוב האָט מיט שטאַרקייט געשלעפּט,
מיט ברענגענדע אויגן געזוכט האָט אַ הילף ער :
געפונען ער האָט נאָר, כלוּז פינצטערע טעג.

XIV

עס רופט און וועקט אַ ניי געזאַנג,
אַ פרעמדער, ווייטער, הויכער קלאַנג,
עס רופט צו מאַכט ;

עס רייסט זיך אָפּ אַ הויכער באַרג
וואָס שלעפט דעם עלוי, שלעפט אים שטאַרק :
עס האָט דערוואַכט

דער טייוול אין דעם מענטש אַליין
וואָס דריקט אַראָפּ ווי שווערער שטיין.
ער ווערט פאַרפרעמדט

פון מענטש, פון גאַט, פון לעבנס-וויי ;
ער ווערט פאַרטויבט פון איין געשריי
וואָס ער פאַרנעמט :

ער הערט, עס שרייט מיט ווילהער לוסט,
עס רייסט מיט ווייטיק, טיף אין ברוסט
אַ קול פון ווייט.

דאָס קול איז פרעמד, דאָס קול איז ווייט,
עס רייסט מיט אימפעט און עס שרייט :
„אויך דו זיי גרייט !

עס זיינען דא נאָר וועגן צוויי,
 אַ וועג צו מאַכט, אַ וועג צו וויי,
 נו קלייב זיך אויס! „

דער וועג צו וויי איז אים פאַרמיאוסט,
 צום וועג פון מאַכט האָט ער געגלוסט —
 צו ווערן גרויס.

עס האָט זיין אויג דערזען פון ווייט
 דעם שפיץ פון באַרג, וואָס איז שוין גרויט,
 פאַר זיינע פיס ;

עס בויגט זיך מענטשנס קאָפּ אין שמויב
 און זינגט צו אים דעם העכסטן לויב ,
 צו אים, וואָס איז

אַ ריטער אין דעם נייעם לאַנד,
 וואָס וועלטיקט מיט זיין שטאַרקער האַנט —
 ער איז דער האַר.

מיט חכמה איז ער אָנגעזאַפּט,
 ער בויגט דער מענטש זיך פאַר זיין קראַפּט ;
 ער בויגט, דער נאָר ;

עס בויגט די וועלט פאַר אים דעם קאָפּ!
 ער שטייט און קוקט צו איר אַראָפּ —
 ער קוקט מיט שפּאַט ;

עס איז דער מענטש ביי אים פארעכט,
וואָס בויגט און נויגט זיך פאר זיין מאַכט,
וואָס ער פארמאָגט.

XV

דער עלוי געלייענט האָט
די מעשיות און ביכער
געשריבן אין לאַנד דאָ
פון קינסטלער, פון דיכטער,

געשריבן פאר אידן
וואָס זיינען אַן מורא
געגאָנגען צום טויט, פאר
דער הייליקער תורה ;

וואָס לעבן נאָך היינט מיט
די רייד פון נביאים,
און האַלטן זיי הייליק
גמרות און ספרים ;

צערסענע שמות
זיי היטן פון פייער,
מען קושט זיי מיט ליבע,
מען האלט זיי גאר טייער ;

וואס האבן געהאט שוין :
הלוי און עזרא,
קהלת און תהלים
דעם רמבם און כוזרי ;

די ביכער די נייע
ער האט ניט באנומען —
דער עלוי האט אין זיי
קיין מעם ניט געפונען.

ער האט אויך געהערט דאס
די רעדעס און דרשות,
און האט ניט געפונען
אין זיי קיין ממשות :

צו קעמפן מיט געטער,
דאס האלט ער פאר נאריש,
זיי דינען צו געטער
די מענטשן דאך סיי זוי,

א לעבן פון יושר
פארשטייט ער, אז גוט איז,
גאר ווארמן אויף שפעטער
קיין שכל עס איז ניט.

געקוקט האָט דער עלוי
 אין מעצטער פארוואונדערט,
 ווי ס'מאכן זיך נאָריש
 די מענטשן ווי קינדער.

אָוועק פון דעם אַלעם,
 אַרויס פון געמויזעכטס,
 דעם עלוי געשלעפט האָט
 אַנ'אימפעט אַ גרויסער !!!

XVI

אַ שטוב אַזא גרויסע מיט בענק אויסגעשמעלט :
 עס זיצן דאָ מענטשן פון איבער דער וועלט,
 זיי זיצן און לערנען אַ שפראך זיך אויפסניי,
 זיי ליבן דאָס לאַנד דאָ, און ליבן געטריי.
 זיי ווילן פאָרגעסן דאָס לעבן אַמאָל,
 אַ לעבן פון נויט און פון צרות אַן צאָל.
 עס זיצט דאָ אויך יצחק, ווי שמענדיק פאַרטראַכט,
 ער אַרבעט בייטאַג, און ער לערנט ביינאַכט.
 ער לערנט זיך פלייסיק און זאַפט אין זיך איין
 די ביכער, די שווערע, ווי שיכור דעם וויין.

ער זיצט מיט התמדה פארטיפט, אזוי שמיל,
 אזוי ווי אמאל אין דעם קלוין, ביי דער שוהל;
 ער וויל אויך פארגעסן זיין ארימע היים:
 דאס בלאטיקע שמעטל, דאס שטיבל פון ליים.
 פון יאך פון דעם אלטן צו ווערן באפרייט,
 און אנהויבן וויל ער א לעבן אויפסניי.
 עס הערט אים דער לערער און גלויבט ניט אליין —
 א קאפ אזא גוטן, ער האט ניט געזען,
 ער זאגט: אז דער בחור וועט ווערן גאר גרויס.
 און יצחק פון שמחה, ער האלט עס קוים אים;
 ער וויל עס דער בחור, עס צינד זיך אין אים
 א מעכטיקער פייער, א שמרעבן צו דעם;
 א שמרעבן צו מאכט און צו הערשאפט און זיג,
 ווי ס'האט אים זיין מאמע געזונגען ביים וויג —
 א ליד מיט געבעט, מיט נביאישע רייד,
 וואס האט אים א לעבן פון צוקונפט דערציילט:
 „אז גרויס וועט ער ווערן, דער קליינינקער זון,
 וועט פארן אין גאלדענעם לאנד דארט אהין,
 וואו רייכקייט און כבוד וועט אים זיין באשערט,
 זיין חכמה וועט קליינגען אויף הימל און ערד“
 געשמארקט איז דער בחור מיט האפנונג אצינד —
 מקוים וועט ווערן די ברכה געשווינד.
 ער לערנט און ס'ווייסט שוין דער בחור א סך,
 ער שווימט אין די ביכער ווי פיש אין א טייך;
 חשבונות און מסחר, דאס לערנט ער פיל,
 זיי זיינען פאר אים ווי פאר קינדער א שפיל.
 צום לעבן צום נייעם, ער ווערט צוגעגרייט,
 ער זיצט אין דער שול און ער האפט אויף דער צייט,

ווען גרויס ווערט זיין נאָמען און קלינגט אויף דער וועלט;
און רייך מוז ער ווערן ווייל מאַכט — דאָס איז געלט.

עס האָבן די יאָרן געהילט אים מיט שרעק,
און שטענדיק געטריבן פון לעבן אַוועק,
ער האָט ניט קיין לאַנד, ניט קיין ערד, ניט קיין הויז;
מען האָט אים מיט שנאה געשטויסן אַרויס:
נו, וואָס זאָל ער טאָן, דער געטריבענער איד,
וואָס זאָט איז מיט צרות און הפקר זיין בלוט?
עס איז אים די ערד פון די פרייריס גאָר פרעמד,
עס האָט די פאַבריק אים פאַרשקלאַפט און פאַרשענדט,
דער למדן, ער איז אַזוי אָפּהענגיק, ווייך,
נאָר זעלבסטשטענדיק איז דאָ דער מענטש וואָס איז רייך —
נו, האָט זיך דער עלוי צום רייכן פאַרקוקט,
געכאַפט זיך צום געלט, ווי א טרינקענדער שטריק.

XVII

ער האָט זיך דער עלוי צום לאַנד צוגעוואוינט,
 עס זיינען די טעג פון באַגינען אַוועק,
 דער טומל און רויש איז פאר אים שוין ניט פרעמד
 פאַרשוואַנדן געוואָרן פון אים איז די שרעק.

ער ווערט ווי פאַרשלינגען פון גרויסן גיגאַנט —
 פון שטאַטישן לעבן, פון ברויזיקן ים ;
 וואָס האַלט אים, דעם מענטש, אין זיין מעכטיקער האַנט,
 און ברענט אים און שמעלצט אים אין שטאַטישן פּלאַם.

ער ווערט דאָ, דער קלויזניק, אַ מענטש גאַר אַ נייער,
 ס'אַמאַליקע לעבן פאַרשווינדן עס ווערט,
 ער איז דאָ, אים דוכט זיך, אַ מענטש גאַר אַ פרייער —
 ער ווערט דאָ געבינדן צו אַמעריקעס ערד.

ער איז ווי אין צוואַנגען —
 פון שטאַט שוין געפאַנגען.

אַ שטאַט וואָס רוישט,
 אַ שטאַט וואָס זשומט,
 אַ וועלט וואָס ברויזט,
 אַ וועלט וואָס ברומט —
 עס הילכט דער „דושאַז“.

דער „אַמאָ" פייפט,
 די „סאַבוויי"*) פליט,
 די גאַס זי שרייט
 און מענטש איז מיד —
 עס ברומט דער באַס.

דער מאַרגן כאַפט
 פון בעט אַרויס,
 דער טאַג, ער צאַפט
 דאַס בלוט דאָ אויס —
 עס פייפט די פלייט.

די „סאַבוויי" שלינגט
 דעם מענטש אַרײַן,
 זי כאַפט אים פלינק
 און פרעסט אים איין —
 די פידל שרייט.

ער שטייט און הענגט
 אויף שמאַלן פאַס,
 די „סאַבוויי" ענג
 און לויפט מיט האַסט —
 עס קלאַפט די פויק.

זי לויפט גאַלאַפּ
 די מיילן גרויס,
 זי שטעלט זיך אָפּ
 און שפייט זיי אויס,
 דעם מענטשן-שטויב.

*) אונטערערדישע באַן.

די צייט, זי יאגט ;
 ער איילט און עסט.
 דער מענטש פארפלאגט,
 אין זיך פארגעסט —
 עס גרילצט „טרעמבאן“.

דאס פנים בלאס,
 די ליפן ווייס,
 אין הארצן האס ;
 און ווילד עס רייסט,
 דער „סאקסאפאן“.

דער האס, ער פרעסט,
 ווי א חיה רויב:
 אין הארצן פרעסט
 א קראנקער שטויב —
 עס בלאזט „קלארנעט“.

עס קלינגט ווי ווייט
 די „דזשעז“ מוזיק;
 די שטאט, זי שרייט,
 דער אטעם שטיקט —
 די משעלא וועקט.

עס קלאפט די שער,
 עס רוישט מאשין,
 און מענטש דא הערט
 דעם קלאנג נאר פון
 דעם מעלעפאן.

ער שטייט און פאלט
פון כוחות מיד ;
זיין לעבן באלד
עס ווערט פארשפילט —
עס האט קיין מאן.

דער מאג פארגייט —
א שווארצער פלעק ;
מען ווערט געגרייט
צו לעצמע מעג —
דער גלאק עס קלינגט.

אהיים עס לויפט
א מאסע ווילד
מען ווערט פארקנוילט,
מען ווערט פארדולט —
דער מענטש דא זינקט.

XVIII

ער איז איצט, דער עלוי, קיין אַרבעטער מער,
 ער איז נישט געצוואונגען צו אַרבעטן שווער,
 געוואָרן איז יצחק — דער נאָמען — פאַרגעסן,
 מען רופט אים מיט כבוד הער איזידאַר העסן.
 עס איז איצט זיין גופל נאָך קליין ווי געווען,
 פון הויט נאָר און ביינער, ווי גאַרניט געשען;
 זיי זיינען געוואָרן נאָר אויגן ווי פלאַס,
 געוואָרן ווי פייער, ווי שטורם פון ים.
 ער איז איצטער, איזידאַר, וויכטיק און גרויס —
 ווער גלויבט עס, אז ער איז געקומען פון קלויז!
 אַמאָליקעס שמעטל געדענקט ער נאָך קוים,
 די מאַמע, די אַלמע, זי לעבט — ווי אין טרוים,
 פאַרגעסן שוין באַלד איז, זיין אידישע שפראַך,
 דער קאַפּ נאָר, דער גוטער, געדענקט נאָך אַ סך:
 אין שמעלק-טאַפּ אַמעריקע, שמעלצט ער זיין „איד“,
 פאַרגעסן דאָס אַלמע דאָס וויל ער נאָר גיך.
 עס קומען די רייכסטע נאָך עצות אים פרעגן;
 ער ווייסט שוין איצט, איזידאַר, קאָן זיי די וועגן,
 מען הערט און באַוואַנדערט זיין אימליכעס וואָרט:
 אַט ער איז דער מענטש אויפן ריכטיקן אָרט.
 ער האָט זיך, דער עלוי צום קוואַל צוגעשאַרט,
 צו געלט און צו מאַכט, ווי ער האָט עס געגאַרט;
 זיין אויג איז אַ שאַרפּס און ער קוקט זייער ווייט,
 ער האָט זיינע נעצן פאַנאָדערגעשפּרייט;

ער קאן זיי די מענטשן, די שוואכקייט פון זיי,
ער טוט זיי פארכאפן אין נעצן געדריי.

עס האט דא דאס לאנד זיינע מעלות דערקענט
און האט אים געהאלפן דערגרייכן זיין ציל;
און גרויס איז זיין מאכט און געשמאקט זיינע הענט,
און איזידאר פרייט זיך, ער האט וואס ער וויל.

ער שטייט און ער רעדט איצט, און מענטשן ארום,
מען זעט אים קיים אן, אט דעם קלייניקן מאן,
ער ווערט ווי פארלארן, נאר ס'דונערט זיין שמים,
עס הילכט אפ זיין קול ווי דעם לייבס אינ'ס וואלד.

זיי בויגן די קעפ דא, די מעכטיקע לייט,
ער ברענט זיי מיט ווערטער — מיט פייער פון מויל;
זיין לאגיק באוואונדערט, זיין חכמה דערשטוינט;
זיין ווארט איז פיל שטארקער פון פייל און פון קויל.

די מענטשן, אויף וועלכע זיין ווארט איז געצילט,
ווי צווייגן אין שמורם זיי ברעכן זיך איין,
פאר אים ס'איז ניט מער ווי א קינדערשער שפיל,
און זיי, ווי פארלארן, דערשראקן זיי שטייען.

זיי שווייגן די מענטשן ווען איזידאר וויל,
זיין ווארט איז געווארן דער גרויזאמסטער שפיל,
די ווערטער ווי מעסער זיי שניידן אין ציל,
ער שטייט ווי א הערשער, א מעכטיקער ריז.

און וויי איז דעם מענטשן וואָס פאלט נאָר אַרײַן
צו איזידאָרס נעץ און צו איזידאָרס האַנט ;
עס קאָן נאָר נײַט קײנער פאַרניכטן זײַן פײַנט,
ווי ס'קאָן אַט דער קלײַנינקער שוואַכענקער מאַן.

עס איז דאָס געזעץ דאָ זײַן האַמער און האַק,
וואָס העלפן אים קלאַפן די שונאים צו שטויב,
עס ציטערט דאָ יעדער פאַר איזידאָרס קראַפּט,
און שטענדיק זײ זינגען צו אים נאָר אַ לויב.

און ער, דער אַמאָליקער בחור פון קלױז,
ער הערשט און רעגירט, איז מעכטיק און רײך.
ער קוקט מיט פאַראַכטונג, ווי אַלייב אויף אַ מױז,
אויף מענטשן אַרום זײך — ווער איז צו אים גלײך ?

ער האָט אין אַמעריקע אַ נעץ אויסגעשפּרייט
פון באַנקען פון גרויסע, וואָס זאַמלען דאָס געלט
פון מענטשן מיליאָנען, פון אַרים און רײך ;
זײ שטראַמען צו אים איצט פון איבער דער וועלט.

ער זאַמלט און זאַמלט און ווערט נאָר נײַט מײַד,
אין לעבן עס איז איצט זײַן איינציקער ציל,
ער ווייסט איצט נײַט מערער, דער קלױזניק, דער איד,
נאָר געלט און מאַיאַנטקעס, דאָס אַליץ וואָס ער וויל.

און ס'וואַקסן מיליאָנען, די קאַסעס מיט געלט,
זײ וואַקסן און פּלייצן ווי ים בײַ דעם ברעג ;
פאַר איזידאָר איז עס זײַן לעבן זײַן וועלט,
ער האָט שױן געפונען, אים דוכט זײך זײַן וועג.

און הויך אויף דעם הונדערטסטן שטאק, ביי דעם פענסטער,
 אויף „וואַל סטריט“*) די גאלד גרוב, ער קוקט איצט אַרויס;
 ער זעט און באַוואַנדערט, ווי הויך ער איז איצטער,
 און מענטשן דאַרט אונטן, ווי ווערים די גרויס.

XIX

עס איז אַ שמאַלע קליינע גאַס,
 וואָס קוקט אַזוי אומשולדיק אויס;
 עס קוקט אויף איר אַ וועלט מיט האַס,
 ווי אויף אַ מאַנסטער שטאַרק און גרויס.

פון אירע פענסטער האַבן מענטשן,
 פאַר גרויס פאַרצווייפלונג זיך געוואָרפן;
 אין אירע זאַלן הערט מען בענטשן —
 זיי האַבן דאַרטן גליק געטראָפן.

עס זיינען אירע טראַטוואַרן,
 מיט מענטשלעך-בלוט באַנעצט געוואָרן;
 אין אירע שמאַלע קאַלואַרן,
 עס וויינט דער מענטש נאָך גליק פאַרלאָרן.

*) וויכטיקסטע פינאנקיגאס אין ניו יארק.

די הייזער שמאלע, שפיציק הויך,
זיי שמעכן אין דעם הארץ פון וועלט;
עס פאלט דער מענטש דא, פאלט פון כוח,
ער פאלט א קרבן פאר דעם געלט.

די הייזער האבן זון פארשמעלט:
עס שרעקט די גאס זיך פאר א ליכט,
עס ציטערט „וואל סמריט“ פאר דער וועלט —
באהאלט איר מאַנסטעריש געזיכט.

באַנאַכט איז שטילקייט אומעמום,
קין מענטשן זעט מען דאָ ניט גיין,
די אוצרות געלט, זיי היט מען שטום,
די שומרים אין די ווינקלען שטייען.

באַמאַג, זי איז די שמאלע גאס —
משוגע גאר און ווילד צעדרייט;
עס לויפן מחנות שנעל מיט האַסט,
מען לויפט ווי ווילדע און מען שרייט.

עס שטייען מענטשן ביי די ווענט,
וואָס שרייבן, מעקן אָן אַ צאל;
און ס'הויבט אַ וואַלד זיך — ווילדע הענט —
אַ גוסס כאַפט דאָס לעבן אָן.

עס שפּרינגען צאלן, שפּרינגען אום,
און הויבן אויף אַ ווילד געשריי
די צאלן זיינען שטיל און שטום,
גאַר ס'ציטערט דאָ דער מענטש פאַר זיי.

מען בוקט זיך דאָ צום נייעם גאַט —
 צום געלן גאַט פון גאַלד — צו געלט;
 עס האָט דער מענטש פאַר אים געבויט,
 אַ טעמפל, שענסטן אויף דער וועלט.

עס שטייט די בערזע הויך, פאַרשייט,
 און קוקט מיט חוזק זיך אַרום;
 עס שטייט אַ קירכע ביי איר זייט,
 זי שטייט פאַרלאָזן — שמיל און שמום.

ווען בערזע דעדט, עס הערט די וועלט,
 עס קלינגען ווערטער מיט אַ קראַפט.
 עס ווערט צו דינסט צו איר געשמעלט:
 די מענטשן און די וויסנשאַפט;

דער טעלעגראַף, דער טעלעפאָן —
 זיי זיינען אַלע פאַר איר גרייט;
 דער „ראַדיאָ“ דער „מייקראָפאָן“ —
 זיי צערטלען זיך מיט אירע רייד.

די טעמפלען, באַנקען גאַר אַ סך,
 זיי וואַקסן אויס אויף שמאַלער גאַס;
 עס איז אַ נייע קעניגרייך
 פון געלט, פאַפירן, שרעק און האַס.

XX

בא זיך אין דעם הויז, אין דעם פרעכטיק געבויטן,
 דער עלוי, ער זיצט מיט זיין ווייבעלע איצט
 זי שטאמט פון א יחוסדיק הויז גאר א גרויסן,
 די דאמע וואס איז אזוי שיין און פארפוצט.

ער קוקט אויף זיין פרוי, אט די איידעלע דאמע,
 וואס שטאמט פון גבירים, פון גרויסע באנקירן;
 א קאלטקייט באהערשט אים, זי איז ווי א פרעמדע,
 ער פילט זיך מיט איר ווי אינגאנצן פארלארן.

ער ווייסט ניט ווי זאל ער די הענט זיינע האלטן —
 דער העלד אט דער גרויסער, דער קאפ פון פינאנצן —
 פארשטייט ניט די שפראך, און די רייד צו באניצן;
 ער ווייסט ניט צי זאל ער גאר ריידן אינגאנצן.

זיין ווייבל זי שוועבט אין די צימערן גרויסע —
 א פויגל א שיינער, פארפוצט און גאלאנט —
 זי קוקט אויף דעם טייערן טעפיך פון פערסיע,
 באוואונדערט די בילדער וואס הענגען אויף וואנט.

זי קאן זיי די קינסטלער, די גרעסטע, בארימטסטע,
 זי ווייסט זייער לעבן און קינסטלעריש ווערט.
 נאר איינמאל זיצט דא אן אומעטיק-פוסטער,
 ער האט זייערע נעמען גאר זעלטן געהערט.

עם לאנגווייליגט איר, אָט דער קאַפּ-מענטש, דער גרויסער
וואָס ווייסט ניט פון רעמבראַנדט, פון וואַנגער און באַך;
זי ווייסט ניט זיין לעבן — וואָס וויל ער? וואָס איז ער?
אַ מענטש אַזאָ פרעמדער, וואָס זיצט נאָר און טראַכט.

זי האָט די ראַמאַנען פון ריטער געלייענט,
און האָט אין חלומות די יאָרן געלעבט,
צו רייכקייט און לוקסוס זי איז שוין געוואוינט —
געווען מיט פאַנטאַזיעס איר קינדהייט פאַרוועכט.

זי זיצט איצט די דאַמע אין זאַל אַ פאַרפּוצמע,
די שפּיגלען זיי ווייזן איר שיינקייט, איר פראַכט,
זי קוקט אויף דעם מאַן ווי ער שטייט אַ פאַרוויסטער,
מיט בליקן פאַרפּינצערט ווי שוואַרצקייט פון נאַכט.

ער שרעקט זי דער מאַן — אַ, דער פּוילישער איד! —
וואָס איז אין אַמעריקע גרויס גאָר געוואָרן,
וואָס האָט קיין מאַניערן, קיין גלאַנץ און קיין שיק
וואָס וויל אַלץ פאַרכאַפּן — איז שמענדיק צעטראַגן

אין קלאַנגען פון מוזיק דערטרינקט זי איר צאָרן,
נערוועז זיי לויפן אויף פּיאַנע די פינגער,
זי העלפט זיך מיט וואַנגער, מיט באַך און בעטהאָוון,
זי ווערט ווי באַלויכטן, די וועלט איז איר גרינגער.

נאָר איינדאָר זיצט אין געדאַנקען פאַרנומען,
ער קוקט אויף דעם טעפּיך וואָס שפּרייט זיך דאָ אויס,
ער האָט שוין אין לעבן אַזוי פּיל געפונען,
נאָר ס'פעלט נאָך דער עיקר, עס פעלט אים, ער ווייסט.

ער איז אָפּגעריסן פון לעבן פון אלטן,
 דעם קלאַנג פון גמרא געהענקט ער נאָך קוים,
 פון אידישן לעבן דערווייטערט ער האָט זיך,
 ער האָט זי צעבראַכן פון געמאָ די צוים.

אַ וועלט-מענטש דאָס איז ער, אין וועלט-שמאַט די גרעסטע
 צעשמאַלצן געוואָרן אין ניו יאָרקער פּלאַם,
 געבראַכט זיי אַ קרבן, די יאָרן די בעסטע,
 צום רושיקן לעבן, צום שמאַטישן ים.

XXI

שמיל ווי אַ שאַטן, ווי אַ גנב ביים זייט,
 ווי עפעס אַ מערדער מיט מעסער אין האַנט,
 געוואָרט האָט דאָס יאָר ניינצן צוואַנציק און נייַן,
 געוואָרט האָט אַן אומגליק פאַר מעכטיקן לאַנד :

אַ קריזיס אַ שווערער מיט שוידער און גרויל
 געקומען איז פּלוצים פון ערגעץ פון ווייט ;
 דאָס לאַנד איז געוואָרן צעפּלאַנטערט, צעקנוילט,
 פון שרעקלעכן ווייטיק צעזאַמענגעדרייט.

עס זיינען געזונקען די אוצרות מיט געלט,
ווי בראך פון א שיף אין דעם ים, אינם טיפן ;
עס זיינען געפאלן די רייכסטע פון וועלט,
די מעכטיקסטע האבן נאך הילף איצט גערופן.

עס האט זיך אמעריקע א טרייסל געגעבן,
דער ווערט פון מאיאנמקעס געזונקען איז טיף :
און אייזדאר האט איצט דערזען זיין לעבן
וואס ברעכט זיך און פאלט ווי א זינקענדע שיף.

א טייל האט דער קריזיס אינגאנצן דערשטיקט —
געמאכט זיי פאר בעטלער וואס ווארטן אויף ברויט ;
עס זיינען א טייל פון דעם קריזיס דערדריקט
געגאנגען שוין בעסער אנטקעגן דעם טויט.

אויך אייזדאר איז פון דעם קריזיס געמראפן :
און אוצרות וואס זיינען געוואקסן געשווינט,
זיי ווערן צעריסן, זיי ווערן צעבראכן,
זיי ווערן צעבלאזן ווי שטויב פון דעם ווינט.

ער האט זיך פארפלאנטערט, דער עלוישער מוח:
די ציפערן האבן פארבלענדט אים זיין בליק,
און טיילוויש געצויבערט, געלאקט און געלויבערט,
און האבן מיט גליקן דעם עלוי פארוויגט.

איצט זיינען די צאלן ווי שפיון געשמעלט
און מאנען א חשבון ביים שוואכינקן מאן ;
עס מאנט איצמער יעדער בא אייזדאר געלט —
זיי ווילן פארכאפן וואס איז נאך פאראן.

נאָר איזידאָר האָט בלויז פּאַפּירן אַ סאַך
און צאלן פּאַרדרייטע, פּאַרפּלאַנטערטע שווער;
וואָס איז דאָ געשען? ער שטייט און ער טראַכט —
און שולדיק עס איז דאָ, ער ווייסט גאָר ניט ווער.

די ציפּערן שרעקן זיין לעבן אַצינד,
ווי מיילער פּון היות זיי זיינען איצט גרייט
צו שלינגען זיין דאַרינקען שמאַלינקן גוף,
און ווידער אַ הילפּלאַזער שטייט ער און שרייט.

ער זוכט איצט אַ האַנט, וואָס איז פּריינמלעך און גוט,
וואָס זאל אים נאָר העלפּן אין איצטיקער שעה;
ער שטייט איצטער ווידער אָן עלנטער איד,
און קלאַפט אין די טירן נאָך הילף, אויב ס'איז דאָ.

קיין הילף אַבער קומט ניט — קיין הילף איז ניטאָ,
ער איז איצט פּאַרלאָרן, פּאַרזונקען אין צער,
זיין מוח איז הילפּלאַז, וואָס זאל ער איצט טאָן?
דער חכם, דער עלוי ער בלייבט גאָר דער נאָר.

פּון לעכער, זיי זיינען געקומען אַרויס,
די אַלע וואָס האָבן געוואַרט אויף דער צייט,
אַז איזידאָר זאל עפעס מאַכן אַ גרייז;
מיט ברענגענדער שנאה זיי זיינען איצט גרייט,

זיי האָבן געפונען פּאַרברעכנס אויף אים.
און איזידאָר שטייט איצט פּאַרקלאַגט פאַר דער וועלט,
אַ שנאה צעגיסט זיך ווי לאַווע אַרום,
און וויל אים פּאַרשלינגען, דעם פּאַלענדן העלד.

דער מעכטיקער אייזדאָר איז אין געפאָר,
 מען קאָן אים פאַרשיקן אין תּפּיסה אויף לאַנג,
 ער שטייט איצט דער הערשער, דער מעכטיקער האַר,
 פאַרלאָזן, פאַרלאָרן, צעבראַכן און קראַנק.

דער אַנקלאַגער דונערט מיט ביטערן כּעס,
 אַז אייזדאָר איז פאַר געזעלשאַפט אַ געפאַר;
 ער איז ביי דער וועלט, ביי דער גאַנצער פאַרהאַסט —
 אויף אייביק אין תּפּיסה, ער מוז זיין דערפאַר.

אַ צימער געגעבן האָט אייזדאָרס האַרץ,
 פאַר שרעק האָט זיין פנים זיך פּלוצים צעקנייטשט,
 עס האָבן די טרערן געשטיקט אים אין האַלז,
 עס ווערט איצט זיין לעבן צעשלאָגן, צעבייטשט.

ער שטייט איצמער ווידער, דער עלנטער איד,
 ווי אַמאָל אויף דער שיף, צעבראַכן, אַליין;
 ער ווערט ווי אויף פייער געברענט און געברויט,
 זיין האַרץ איז צעווייטיקט און פול מיט געוויין.

ער שטייט אַ צעמישטער און שרעקלעך ער ליידט,
 ער ווייסט ניט צי איז עס אַ חלום צו וואָר,
 עס ווערט אים זיין פנים מיט קנייטשן באַקליידט,
 פאַרווייסט אויך עס ווערן ביי אים איצט די האַר.

נאָר איין זאך דאָס ווייסט ער, אויף זיכער, באַשטימט,
 ער וועט אין דער תּפּיסה ניט גיין — אַ, דאָס ניין!
 עס מעגן זיין גרויס און אויך שווער זיינע זינד —
 ער וויל ניט פאַרוועלקן אין תּפּיסה אַליין.

ער ווייסט ניט דער עלוי, פארשטייט ניט באדייט
פון האָס וואָס צעברענט זיך, צעפלאַקערט זיך ווילד ;
פארניכטן מען וויל אים, פארניכטן ווי פיינט —
עס קאָן זייער צאָרן ניט ווערן געשמילט.

עס ברומט איצט אַ מאַסע מיט שרעכלעכן כעס,
מיט גרויזאָמקייט וואַקסט זי די שנאה וואָס מער,
מען הערט די געשרייען פון בימערן האָס :
„מען זאָל אים דעם שווינדלער באַשמראַפן גאר שווער“.

און איזדאָר זוכט איצט אַ לאַך אין הער ערה,
ער זאָל דאָרט פארזינקען ווי קורח אַמאָל,
ער זעט עס צעפאלט און עס ווערט איצט צעשמערט
זיין לעבן, זיין צוקונפט — ס'באַפאלט אים אַ גרויל.

געזעץ איז פון אייזן וואָס ווייס ניט פון לייד :
מען האָט אים דעם שווינדלער געגעבן זיין שטראַף,
ער האָט זיך פארפלאַנטערט, אין צאלן פארדרייט,
און איצטער עס קומט שוין צום פלאַנטער אַ סוף.

דער ריכטער האָט שמיל מיט אַ שווערן געמיט
געמוסרט דעם עלוי, דעם שווינדלער, דעם איד,
וואָס פאלגט ניט זיין תורה, דער ביבל'ס — געבאָט,
אַז שווינדלען פארבאָטן איז לאַנג שוין פון גאָט ;

און שטרענג האָט דער ריכטער אַ שטראַף אים באַשטימט,
אויף צענדליקער יאָרן אין תפיסה צו זיין ;
און איזדאָרס פנים, עס האָט זיך צעקרימט,
געפאלן ער איז צו דער ערד ווי אַ שמיין.

XXII

עס ווערט ווי גרוי דער ראַנד אַרום,
 עס דרייען רעדער שמיל און שמוס —
 זיי דרייען שנעל און שניידן טיף,
 און גראַכן אויס אַ טיפן גרוב.
 און צאָלן שטייגן, וואַקסן אויס
 ווי חיות שווערע, שטאַרק און גרויס:
 ער שטייט און קוקט און זעט דעם סוף,
 מיט שנעלקייט רייסט די ערד זיך אויף;
 ער הערט עס רופט אַ שטימע אים,
 וואָס נעמט מיט האַרטקייט אים אַרום;
 וואָס רופט צו זיך:
 „גו קום שוין גיך“.

איינס און צוויי און דריי און צען,
 ער האָט די צאָלן באַלד דערווען:
 זיי לעבן, לאַכן, טאַנצן שוין,
 און לאַרן אים צום טאַנצן איין;
 עס האָט מיט לוסט געשמייכלט ווער
 און שמיל געשושקעט אים אין אויער —
 ער קוקט אַראָפּ, ווי טיף און גרויס,
 צום טאַנצן זוכט ער וועמען אויס,
 ער האָט געמאַכט אַ שנעלן טריט,
 און קאָן שוין מער ניט גיין צוריק —
 און ס'פאַלט אַראָפּ,
 די וועלט אין גרוב.

זי פאלט די וועלט און שלעפט אים מיט,
 עס מינקט די וועלט זיך אין זיין בלוט;
 נאָר פלוצים רייסט זיך אויף די וועלט
 פון ווילד געשריי, פון גרויס געוואָלד:
 ער רופט זיין מאַמע, רופט און רופט,
 עס דונערט אָפּ זיין קול פון טיף;
 ער רופט מיט אַנגסטן און מיט שרעק,
 ער שטייט ביים אַפּגרונט, באַ דעם ברעג;
 זי זאל אים העלפן אין זיין נויט;
 ער שרעקט זיך ווידער פאַר דעם טויט —
 די מאַמע קומט,
 און ס'קול פאַרשטומט.

די מאַמע איז שוין אַלט און קליין,
 זי קומט מיט שטילע טריט צוגיין,
 זי קושט אים זיינע אויגן אויס,
 און נעמט אים פון דעם גרוב אַרויס.
 זי פירט אים מיט איר שוואַכער האַנט
 אַרויס פון בלוטיק רוימן ראַנד,
 אַזוועק צום גרינעם שטעטל דאָרט,
 צו פעלד און וואַלד, און שטילן אָרט.
 די מאַמע גייט מיט שנעלע טריט,
 און ער, דער זון, איז קראַנק און מיד:
 נו בלייבט ער שטיין
 אין וועג אַליין.

עם פאלט מיט אימפעט צו די נאכט,
 זיין הארץ, עם ווערט אים אפגעשוואכט,
 די מאמע איז שוין ווייט אוועק,
 ער זעט ניט מער וואו ס'פירט דער וועג.
 און מענטשן גייען דא ארום,
 ווי שווארצע שאטנעס, טויב און שמוס;
 זיי הייבן אויף די שווערע הענט,
 און ברעכן אים זיין ריק און לענד;
 ער רופט מיט שרעק די מאמע צוריק;
 נאָר ס'איז זיין קול שוין איצט פארשטיקט,
 און ס'פאלט אראפ
 זיין שווערער קאפ.

ער ליגט פארהלשט אויף דער ערד,
 זיין קאפ איז אים אזוי באשווערט,
 זיין גופל איז, ווי פול מיט בליי;
 עם שטייט זיין דאמע אויך דערביי.
 מען רייסט אים קוים די אויגן אויף,
 מען מיינט עם קומט שוין איצט זיין סוף;
 און ער דערהערט א פרויען-שטים
 וואָס בעט א קלייניקייט פון אים:
 עם טוט איר לייד פאר אים געוויס,
 נאָר אפגעשיידט דאָך זיין, ער מוז;
 און שטיל זי בעט:
 זי וויל א — גט.

ער גלויבט די אויערן זיינע ניט,
 עס ווערט ווי אפגעשטעלט זיין בלוט;
 ער וועט איר געבן וואס זי וויל,
 נאר שווייגן זאל זי איצמער שמיל.
 עס איז צו גרויס און שווער די שאנד,
 ער בעט זי שמיל און קושט איר האנט:
 עס איז דער קלאפ פאר אים צו שווער,
 ער האט דאך דא ניט קיינעם מער.
 און זי פארשטייט זיין לאגע גוט,
 נאר שולדיק איז זי זיכער ניט,
 און וויל ניט זיין.
 מיט אים אין פיין.

XXIII

מען פירט אים אַוועק אין אַ וואַגן פאַרמאַכטן,
און וועכטער באַוואַפנטע הימל אים גוט,
דורך בליקן פון מענטשן וואָס טאָן פאַראַכטן
דעם שוואַכן, געפאַלענעם, מוטלאַזן איד.

דעם קאָפּ איינגעבויגן, ער זיצט און ער מורמלט:
ער וועט אין דער תּפּיסה ניט גיין — אַ, ניין, ניין!
עס וועט גאָר ניט פּוּעלן געזען און דער ריכטער —
באַשטימט האָט פון לאַנג שוין, דער עלוי אליין.

און אויסגעפירט האָט ער — אַזוי איז געשען:
צום תּפּיסה איז ער ניט אַוועק —
נביאיש ער האָט עס, דער עלוי געזען;
זיין האַרץ האָט געפלאַצט אויף דעם וועג.

פּאַרײַז

I

עס לויפט די באָן — פארשוואַרצט דעם וועג מיט רויך;
 עס קלאַפֿן רעדער, ס'רוישט און זשומט אין מוח;
 די „פּאַנעס“ זיצן ברייט און לאַכן ווילד,
 דערשראָקן זיינען אידן — איינגעשמילט.

מען פאַרט קיין אויסלאַנד: ווייט דער וועג און פרעמד,
 מען לויפט אַוועק — פאַרכיטערט און פאַרשעמט.

באַפרייט איז ס'לאַנד — נו, טאַנצט מען און מען קוועלט,
 עס פרייט זיך יעדער — ס'איז אַ נייע וועלט.
 דערלעכט אַ צייט, ער האָט זיין לאַנד צוריק,
 נו רייסט ער בערד, און טרייבט דעם איד פון זיך . . .

עס לויפן אידן, אַנגעפילט מיט פיין,
 אַוועק פון לאַנד, וויל שווער איז דאַרט צו זיין.
 שוין לאַנג די צייט, דער איד האָט זיך באַזעצט
 אין שטאַט און דאַרף און אויפגעבויט זיין נעסט,
 מיט בלוט און שווייס ער האָט דאָס לאַנד געבויט,
 געווען צו שאַנד און אויך געליטן נויט.
 געהאַפט די צייט וועט בעסער ווערן נאָך,
 דערוויל האָט ער געטראָגן שווער דעם יאָך.

און פריי דאָס לאַנד, נאָר הפּקרדיק דער איד:
 ער לויפט מיט אַנגסט ווי פון אַ ווילד יאָרד,
 מען פייניגט אים, מען מאַכט אים דאָרט צו שאַנד,
 ער מוז אַוועק פון וואַלד באַקרוינטן לאַנד.
 און שטאַלץ איז יעדער, ס'לאַנד איז שטאַרק און גרויס.
 נאָר וויי דעם אידן — חרוב ווערט זיין הויז.
 ער מוז אַוועק, פאַרלאָזן אַלטע היים,
 ער איז צעווייטיקט, ס'האַרץ איז פול געוויין.

עס איז די באַן געפאַקט מיט מענטשן פיל ;
 פאַריאַמערט זיצן אידן — שווינגן שטיל:
 זיי שרעקן זיך פאַר יעדן הויכן וואָרט
 און ליגן איינגענורעט אויף איין אָרט;
 מען שרעקט זיך פאַר דעם גרויזאַם ווילדן שפּאַם,
 צו וואַרפן אידן פון דער באַן אין גאַס.

II

דערשראָקן אין אַ ווינקל נחמן זיצט,
 ער שווייגט און קוקט צעטומלט — שמיל ער זיפצט ;
 ער האלט די פעקלעך פעסט — זיין לעצט פארמעג,
 פארלאָרן פילט ער זיך אויף פרעמדן וועג.
 ער צימערט אויף באַ יעדן פיף און קער.
 די באַן איז ווילד — און לויפט און סאַפעט שווער.
 און נחמן טראַכט — נאָר פינצער איז אין מוח,
 זיין האַרץ פאַרקלעמט איז, ס'פנים שוואַרץ פון רויך:
 אַ פעקל שמאַטעס איז זיין גאַנץ געביין,
 ער ליגט פאַרלאָזן, געלנט ווי אַ שטיין,
 ער האלט דעם פאַספאַרט פעסט אין האַנט פאַרקלעמט,
 זיין גאַנצער לעבן איז אין דעם געווענדט.
 דער פאַספאַרט זאָגט אים וואו אַהין ער פאַרט —
 צום ווייטן לאַנד, צו יענער פרעמדער שטאַט.
 און שטאַרק ער דריקט דעם פאַספאַרט אין זיין האַנט,
 וואָס זאָגט אים צו פיל גליק אין נייעם לאַנד.
 ער לייגט אים צאָרט אין כוועם טיף אריין,
 עס זאָל קיין מכשול אים נאָר ניט געשען.
 און פלוצים ווערט אַ טומל אין וואַגאַן
 און נחמן נעבעך ווייסט ניט וואָס צו טאָן.
 אַ גוי אַ שמאַלצער רייסט אים פון זיין אַרט,
 ער שלעפט אים גראַב און רעדט צו אים מיט שפאַט.
 „אַ פאַספאַרט וואַש? (*“ ער שרייט און ווערט שוין בייז ;
 און נחמן ווערט באַגאַסן מיט אַ שווייס.

(* אייער פאַספאַרט וואו איז ?

ער זיצט און קוקט דערשראקן אזוי שמום,
 פארשטייט ניט וואָס עס וויל דער גוי פון אים.
 און אידן מיט רחמנות זאָגן שמיל
 „נו ווייז דיין פאַספאַרט כחור, זיי ניט דול“!
 און נחמן כאַפט פון בוזעם פאַס אַרויס;
 דער גוי, ער שעלט און שפייט מיט עקל אים.

עס פאַרט די באַן אויף נייער פרעמדער ערד
 און אַנגעפילט מיט בענקשאַפט נחמן ווערט,
 דאַס היימיש שמעטל רופט אים איצט צוריק —
 אהיים צו פאַרן וואַלט געווען אַ גליק.
 און פּלוצים גאַר מען הערט עס רוישט פון ווייט,
 און אומגעדולדיק שטייען אַלע גרייט.
 עס קרעכצט די באַן מיט לעצטע כחות שוין:
 ווי מיד געוואָרן, בלייבט זי פּלוצים שטיין.
 עס איז פאַרזי, די שמאַט פון ליכט און פרייד
 מיט אַרעמס אַפן שטייט זי אַנגעגרייט.

III

פאריז! פאריז! פאריז!
 ווי א ליבע פרוי זי איז:
 צו וויין און טאנץ און פרייד
 זי איז דאך שמענדיק גרייט.

פאריז! זי לעבט און לאכט,
 זי הוליעט טאג און נאכט,
 זי לעבט און טאנצט אין גאס,
 און זארגלאז נאָר זי שפאסט.

פאריז! זי קושט און שטיפט,
 זי האלזט און איז פארליבט,
 זי איז דאך שמענדיג יונג,
 מיט לוסט, זי טאנצט און שפרינגט.

פאריז איז פול מיט פרייד,
 זי איז גאלאנט פארשייט
 און גארט נאָך לוסט און שפיל —
 דער יום טוב איז איר ציל.

פאריז! זי קוועלט און שיינט,
 זי איז פארליבט אין היינט;
 פאר מאַרגן זאָרגט זי ניט,
 עס איז איר וואויל און גוט.

פאריז איז פארבן-רייך,
 צו איר איז קיין פארגלייך,
 זי איז שוין יארן אלט
 נאָר יונג איז איר געשטאלט.

פאריז! זי לעבט און שאַפט —
 אין קונסט עס ליגט איר קראַפט;
 זי מאַלט די בילדער שיין
 גראַציעז און מלאַ חן.

פאריז! זי איז גאלאָנט!
 מיט פיינער קינסטלער האַנט
 זי האַקט פון שטיינער אויס
 סטאַטוען מעכטיק, גרויס.

פאריז! זי שמייכלט מילד —
 האַט ליב די קונסט פון בילד
 און שפילט זיך ווי אַ קינד,
 וואָס ווייסט ניט פון קיין זינד.

פאריז אַ שטאַלצע איז
 מיט אויפֿלס* טורעם-שפיין,
 מיט הייזער, אלט אין סטיל,
 מיט מאַנמאַרט* און באַסטיל*.)

פאריז איז רייצנד שיין
 מיט גאַסן מלאַ חן,
 מיט מענטשן גאָר גאלאָנט,
 מיט פרויען ליב, פיקאַנט.

(* דער גרעסטער טורם אין דער וועלט, וואָס געפינט זיך אין פאריז.

(* א געגנט פון טאנץ-זאלן און קאבארעטן.

(* געווען אמאָל א באַרימטע תפיסה.

IV

פארטומלט פון גאסן וואָס רוישן,
 באַלאַדן מיט פעקלעך אין האַנט,
 שטייט נחמן פאַרלאַרן, דערשראָקן —
 עס איז אים דאָ אַלץ אזוי פּרעמד:

פארשטייט ניט די שפּראַך, וואָס מען רעדט דאָ,
 באַגרייפט ניט די מענטשן ארום,
 ער ווייסט ניט וואו גייט מען, וואָס טוט מען,
 ער איז דאָ פאַרלאַרן און שמום.

„פאַריז איז אַ שמאַט אַ באַרימטע,
 די מענטשן, עס לעבט זיך דאַרט גוט“,
 געהערט דאָס דערציילן האָט נחמן
 אין שטעטל אַמאָל אויף יאָרד.

נו, איז ער געקומען צו פאַרן,
 אַוועק פון די צרות און נויט,
 געקומען דאָ זוכן פּרנסה,
 צו לעבן און האַבן אויף ברויט.

ער שטייט איצט פאַרזאָרגט און פאַרצווייפלט
 אויף רוישיקער גאַס אין פאַריז.
 אַז פּרעמד קאַנען זיין אזוי מענטשן,
 דאָס האָט ער גאַר קיינמאָל געוואוסט.

ער האט דאך דא קיינעם ניט נחמן
 אין גרויסער און פריילעכער שטאט,
 ער ווייסט ניט צי וועט ער גאר קאנען
 געפונען פאר זיך דא אן ארט.

מען זאגט, אז עס וואוינט דא דער נדבן —
 דער גרויסער גביר, דער איד,
 וואס זארגט פאר די ארעמע אידן,
 וואס קומען דא הונגעריק, מיד:

אז ראטשילד דער איד דער בארימטער,
 דער גרעסטער גביר פון דער וועלט,
 באזארגט דא די אידן מיט אלעם:
 מיט דירה, מיט ברויט און מיט געלט.

נו, וויל ער צו ראטשילדן קומען
 א ביסל אפריידן פון הארץ,
 דערציילן די צרות פון אידן,
 ווי ביטער עס איז זיי נאך אליין.

נאך וואו אים געפינען ער ווייסט ניט —
 עס איז דא די שטאט אזוי גרויס —
 און פרעגן „וואו וואוינט ער דא, ראטשילד?“ —
 די ווערטער זיי פעלן אים אויס.

פארהונגערט, א מידער, ער שלעפט זיך,
 אויף גאסן פארזוער ארום.
 און שטאט איז פארהאוועט, פארנומען
 און קוקט זיך אויף אים גאר ניט אום.

די זון איז צוועק שוין, פארגאנגען,
 זי שוידט זיך פון טורם אויך באַלד ;
 עס קומט מיט אַ שנעלקייט די נאַכט אַן
 אין נחמן ער בלאַטדזשעט נאָך אַלץ.

די כוחות זיי ווערן פארשוואונדן
 אים דוכט זיך דאָ אויסגיין ער וועט,
 ער קוקט אויף די מענטשן פארלאָרן
 מיט אויגן, וואָס פול מיט געבעט;

ער קאָן שוין ניט אויסהאַלטן מערער;
 די נאַכט, זי דערשרעקט זיין געמיט,
 ער בעט ביי די מענטשן פאַרצווייפלט —
 וואו איז ער וואו? — ראַטשילד דער איד.

V

א רעיש! א געפילדער! — עם שפארן זיך אידן:
 צו „אויפל“ דעם טורם געבויט האט א איד,
 צי איז גאר קיין העכערס אויף וועלט שוין ניטא מער,
 צי איז ניט קיין מורא ארויפגיין אהין.

„פארשטייט עם נאך מענטשן, א הויכקייט אזעלכעם,
 ווי איז עם גאר מעגלעך צו קריכן ארויף!“
 „וואס טויג עם אינגאנצן“, פארשטייט ניט א צווייטער,
 „מען קוקט נאך דארויף און עם שווינדלט די קאפ!“

„וואס גוים קאן איינפאלן — ווער דארף עם דען האבן? —
 צו בויען א טורם, וואס איז אזוי הויך!“
 „עם איז טאקע שטותים, אז ס'האט ניט קיין זארגן!“
 אן אנדערער זאגט זיך זיין מיינונג דא אויך.

און שמיל ווי מיט מורא, דערציילט זיך דא איינער:
 „דער סוף איז געוועזן א ביטערער גאר,
 זוייל דער וואס געבויט האט דעם טורם, דעם הויכן,
 געווארפן ארונטער ער האט זיך דערנאך.“

„אזוי א!“ — פארוואנהערט זיך יעדער — „פארוואס זשע?
 צי איז ער משוגע געווארן דער נאר?
 צי האט אים געשווינדלט די קאפ דארטן אויבן,
 געפאלן ארונטער ער איז עם דערפאר?“

„געשען איז עפעס, וואָס שווער איז צו גלויבן“ —
 דערציילט ער צו אלע וואָס הערן געשפּאַנט —
 „ס'האָט עפעס אַ שרייפל געפעלט דאָרטן אויבן,
 געוואָרפן אַרונטער ער האָט זיך פאר שאַנד“.

און נחמן, צעטומלמ, ער ווייסט ניט וואָס איז דאָ:
 צי איז ער אין שמעטל אין קליינעם נאָך איצט
 וואו עס זיצן די אידן פארטיפט און זיי שמועסן;
 צי איז ער שוין טאָקע אַצינד אין פאריז.

ער שטייט אויף הער שוועל מיט די פעקלעך אין אַרעמס,
 מיט פרעמדן, וואָס האָט אים אַהער-צו באַגלייט,
 געברענגט צום „אזיל“*) וואו עס לעבן די אורחים —
 די אידן, די פרעמדע, וואָס קומען פון ווייט.

*) אַ גאסטר־הויז פאר אַרעמע לויט.

VI

עס לעבט דער איד אין שווערן אומעס:
 עס שרעקן אים די שווארצע נעכט;
 פאַרכמאַרעט ווערן זיינע הימלען,
 זיין הייליקטום עס ווערט פארשוועכט;

ער רייסט זיך אָפּ פון הייסן גלויבן,
 דאָס אַלטע לעבן זיינס צעפאַלט;
 פאַרשוואונדן ווערן ימים טובים,
 די טעג זיי ווערן גרוי און קאַלט.

דער געטאָ מאַנטל איז צעריסן,
 און נאַקעט איז געבליבן שטיין
 דער נייער איד — דער מענטש פון וויסן —
 וואָס טוט אויף נייע וועגן גיין.

עס מאַטערט אים אַ שווערער צווייפל —
 ער ווייסט ניט וואו עס פירט דער וועג;
 איז רייך אין וויסן, אויך אין שכל,
 נאָר גרוי געוואָרן זיינען 'טעג;

עס ווערט פאַרניכטעט אַלט פאַרמעגן,
 פון בענקשאַפט גייט דאָס לעבן אויס;
 אַנטלויפט מען וואו די אויגן טראָגן,
 אַוועק פון זיך — די וועלט איז גרויס.

צו שטאַט פון וויין, געזאַנג און פרויען,
וואו מענטשן קומען זוכן פרייד,
עס קומען טייל אויך שאַפן, בויען —
חלומות וועבן שטילערקייט.

עס קומען אידן, קינסטלער, טרוימער,
זיי קומען זוכן נייעס מוט;
דאָס אַלטע לעבן ווערט פאַרשוואונדן,
דאָס נייע לאַנד דערפרישט דאָס בלוט.

עס ציען זיך פון ווייסע לענדער
אַ מחנה טרוימער יונג און אַלט,
עס קומען דאָ די בעסטע קינדער,
די שעפער פון אַ נייער וועלט.

עס איז אַ וועלט פון בילדער, פארבן —
געטלעך ליכט אין קינסטלערס אויג;
ער זעט די ווייטקייט, סײַ פאַרבאַרגן,
ניטאָ פאר אים קיין צויט, קיין ברעג.

VII

דער קינסטלער איז דער גרויסער העלד,
וואָס גייט אריבער ברעג פון וועלט,
און קוקט אַראָפּ צו וועלט און מענטש;

ווי מלאך, פליגלען האָט ער אויך,
און געטלעך איז זיין שאַפונגס-כח —
ער איז פון גאָט אליין געבענטשט;

זיין בליק פארנעמט דעם ווייטסטן רוים,
זיין האַנט צעברעכט אַ יעדן צוים,
זיין אויער וואַך איז און פארנעמט:

די שמילע קלאַנגען פון דער נאַכט,
די פרייד פון גראַז וואָס לעבט און וואַכט,
געוויין פון וואַלד וואָס ווערט פארברענט;

ער הערט די קלאַג פון בלום וואָס וועלקט,
ער הערט געזאַנג פון בוים אין פעלד;
די נאַכט דערציילט אים סודות פיל.

ער קוקט אריין אין לעבן טיף,
ער הערט די אייביגקייט וואָס רופט,
פארשטייט דעם וועג פון לעבנס ציל.

דער שאַטן רעדט צו אים פון וואַנט —
 ער זעט עס שרייבט דעם טייוולס האַנט
 און זאָגט אַ שוואַרצע בשורה פאַר

ער זעט די פעדים פון דער צייט,
 וואָס שפינט זיך אויס פאר מענטש פון ווייט;
 ער הערט דאָס קול פון ווייטסטן דור.

אויף בוידעם-שמיבלעך באַ די דעכער
 מיט קוים אַ שטיקל טרוקן ברויט,
 זיי לעבן דאַרטן די באַשעפער,
 און פול דאָס לעבן איז מיט פרייד.

אַ שמריך אויף לייונט אַנגעוואַרפן
 און ליכטיק ווערט די קליינע שמוב;
 דאָס גרויסע ליכט פאַרטרייבט דעם שאַטן,
 ס'איז שוין די וועלט, דאָס לעבן ליב.

פון טויטע פאַרבן שאַפט ער לעבן —
 ווער איז צום קינסטלער דעמאַלט גלייך!
 אין שמיבל זיינעם אין דעם ענגן,
 ער בויט זיך אויף אַ קעניגרייך.

אין קליינער שמוב, פון ווענט פאַרפינצערט
 עס שיינט אַראָפּ אַ ליכטיק בילד;
 פון גליק באַרוישט ער איז, דער קינסטלער,
 זיין לעבן ווערט אין ליכט פאַרהילט.

אין בילד דערזעט ער די פראצעסן,
וואס האט צום לעבן וועלט געבראכט;
דאס ווירקלעך לעבן ווערט פארגעסן,
חלומות ווערן אויפגעוואכט.

און נישטיק ווערן אלע זארגן
פון גרויען טאג און שלעכטער צייט,
צו אים געהערט דער גרויסער מארגן —
פאר קינסטלער איז די אייביגקייט.

אויך ברוד און אהער געקומען
צו שיינער שטאט און פרייען לאנד;
מיט גרויסע מייסטער זיך באקאנען
און הויבען הויך זיין קינסטלער האנט.

VIII

געלעגן איז נחמן אויף אַ בעמל א הארטן,
געקוקט אין דער פינצמער מיט שווערן געמיט,
געטראכט פון זיין מול, וואָס איז אזוי בימער:
ער איז אין פאָריו שוין, און ס'איז אים ניט גוט.

ער איז ווי אַ שטומער — די שפראַך ער פארשטייט ניט,
אויף ברויט צו פארדינען עס איז דאָ אויך שווער;
שוין וואָכן ער זוכט עפעס אַרבעט צו קריגן,
די קעסט דאָ פון ראַטשילד געפעלט אים ניט מער.

און נחמן באַדויערט וואָס ער איז געפאָרן
צום ווילדן געטומל, צום וויסטן געשריי;
וואָלט בעסער געבליבן אין שמעטל אין אַלטן,
ניט דארפן דאָ ליידן, זיין עלנט אזוי.

ער קאָן ניט אַנטשלאָפן, ער ליגט אַ פארטראַכטער,
זיין לעבן צעריסן, צעבראָכן עס ווערט;
פאָריו, אַ, פאָריו, מיט די גאַלדענע גליקן! —
אַ חלום עס איז נאָר, אַ חלום ניט מער.

און ביילקע זי שרייבט אַלין און בעט זיך מיט טרערן
ער זאָל זי נאָר נעמען געשווינט קיין פאָריו;
זי בענקט און זי האַפט, די מינוט זאָל שוין קומען,
אז זעען זי זאָל אים, און זיין וואו ער איז.

וואָס וויל זי דאָרט ביילקע, וואָס דרייט זי די יאָרן,
 זי ווייס ניט ווי שווער ס'איז צו זיין אין דער פרעמד.
 ער האָט גאָר חרטה וואָס ער איז געפאָרן;
 נאָך הייס און נאָך ביילקען ער האָט זיך פארבענקט.

אין בעטל דעם צווייטן, גאָר נאָענט צו נחמנס,
 עס ליגט זיך גאָר גרעפיש דאָ ברוך און פייפט;
 די אידן זיי שרייען ער לאָזט זיי ניט שלאָפן,
 און ער גאָר מיט חוצפה, ער ווייזט זיי אַ פייג.

זיין נאָמען איז ברוך, דערציילט ער דאָ אַלע,
 אַ גרויסער פארמעגן עס איז אין זיין האַנט —
 אַ קינסטלער דאָס איז ער, און קאָן זיי באַמאָלן,
 ער איז אַ זשעני, פון דעם פוילישן לאַנד.

צעלאַכן זיך אַלע און זאָגן מיט חוזק,
 „משוגע גאָר איז ער דער אַרימער יונג,
 גאָר שלאָפן דאָס מוז מען, טאָ שווייג זשע, דו גולם
 און האַלט זי באַהאַלטן, דיין נאַרישע צונג!“

גאָר שווייגן ער וויל ניט, ער פייפט און ער מומלמ
 דער יונג, אַ דער ווילדער, אין מיטן דער נאַכט —
 וואָס טויג אים צו שלאָפן! ער קוקט גאָר צום הימל,
 וואָס איז אזוי ליכטיק און שיינט אַזא פראַכט.

עס טומלען זיך אלע ביז ס'קומט אן דער שומר,
 און זאגט אן דעם בחור אז שווייגן ער מוז;
 און ער — אזא חוצפה! — ער פייפט גאר נאך העכער,
 ער לאכט איצט פון אלע — ער איז אין פארני.

פארשטייט עס ניט נחמן וואס איז די גדולה:
 צי איז ער גאר טאקע משוגע דער יונג;
 „וואו זיינען די גליקן?“ ער פרעגט אים א שאלה,
 און ברך ער ענטפערט פארשייט מיט א ווינק

„נו גוט וועסט זיי זען, איך וועל דיר זיי ווייזן,
 דו קום נאר שפאצירן, פארשלאף ניט די נאכט!
 אין צרות פארגעסט מען, די זארגן פארשוואנדן
 אויף גרויסן בולוואר, וואו מען לעכט און מען לאכט“.

IX

שפאצירן הערן, אלט אין יארן, און זיי גארן —
די יארן ווידער צוריק געפינען אויף בולווארן!

זיי זיינען מיד שוין, אלט, פארוואַנעט; און זיי ווילן
מיט וויין, געזאנג און פרויען-שמויכל, הערצער שטילן.

זיי כאפן קוים דאָס לעבן אָן — צוריק זיי פאלן;
עס איז דאָס פייער אויסגעברענט — די לעצטע שטראלן.

דער שמויכל קרימט אַראָפּ פון ליפן בלאַסע, אַלמע;
דאָס גלאַז שאַמפּאַניער ניט דערטרינקען — הערצער קאַלמע.

די פרויען זיצן ביי די זייטן, און זיי גלעטן
די גרויע קעפּ וואָס קויפן ליבע, און זיי שפעטן.

עס איז דאָס לעבן רייך און שיין אויף טראַטוואַרן
פון די פּאַרזיער פּיל באַליבטע „גראַנד-בולוואַרן,

עס קומען פרויען דאָ געניסן פון דעם לעבן,
זיי ווילן נעמען וואָס מען קען נאָר — און אויך געבען.

פון גלעזער, פולע מיט שאַמפּאַניער, דאָ זיי טרינקען
און פול מיט ליבע אויגן זיינען, און זיי ווינקען.

זיי לעכצן נאך א האנט, וואס זאל זיי גלעמן קענען,
נאך ליפן הייסע, ווילדע, פלאמיקע וואס ברענען.

מיט לייבער הייסע, גליענדיקע מיט פארלאנגען
זיי ווארטן אויף די שפעטע שעה, אויף זון פארגאנגען.

פון אלע עקן וועלט זיי קומען דא צו פארן
די שוין געפוצטע געסט — צו ליכטיקע בולווארן.

זיי פרייען זיך ווי קינדער, פרייע דא זיי זיינען;
עס קלינגט די מוזיק אין קאפע, די ליכט זיי שיינען,

עס איז קיין שכנס אויג נימא און אויך קיין ווייב ניט
וואס זאל זיי הימן און באריידן, קיינעם ארט ניט.

און אויסגעטאן זיך פון די אלע יארן פריער,
זיי ווערן נאריש דא ווי קליינע קינדער שיעור.

אין וויין אין ווייב זיי ווילן דא דאס גליק געפונען,
און פארן צוריק און שמיל ווי פריער לעבן קאנען.

און יונגע לייט פון היים אנטלאפן, צו געפארן,
זיי קומען געריק דא אהער צו די בולווארן.

און ווילד עס ברענט די תאוה אין דעם כלום דעם יונגן,
וואס ווייס ניט פון קיין גרעניץ, לאזט זיך גאר ניט בינדן.

נאָר שמיל עם לויערט שוואַרצע קרענק מיט ציין פארסאַמטע;
וואָס מױטעט אָפּ דאָס יונגע לעבן דאָס פאַרפלאַמטע;

וואָס לעשט זיי אויס די יונגע כוחות, רייסט עם איבער
דאָס נייע לעבן — בליענדיקע הייסע גלידער.

עם לעשט זיך לעבן אויס אויף די בולוואַרן ברייטע.
עם שרייט די מוזיק הויך אין גאַס, א ווילד פארשייטע.

עם קומען מיידלעך יונגע, שיינע, אומדערפארן,
זיי קומען זוכן גליק און ליבע אויף בולוואַרן;

זיי קומען ליבן, לאַכן, טאַנצן — אמוזירן
און ווייסן גאָר ניט וואו דאָס קאָן זיי שפּעטער פירן.

אין זוינקלען גאַסן שטייען גרייט שוין ווי די שפינען
די אויסגעשפיגענע, וואָס זוכן צו געפינען:

קרבנות שוואכע, יונגע — ווייסן קיין געפארן —
וואָס פאַלן שנעל צום אַפּגרונט, הילפלאָז אויף בולוואַרן,

פארקויפן דאָ פאר ברויט דעם קערפער זייערן יונגן;
און ס'גרייט זיך קרענק און מױט צום סוף זיי איינצושלינגען.

און יונגע אידן גלאַצן, קוקן ווי די נאָרן,
זיי דרייען זיך ארום ווי פרעמדע אויף בולוואַרן;

פֿאַרְחִידוּשְׁט קוקן זיי אויף לעבן, וואָס פֿאַרשִׁידן ;
וואָס ניט געוואוינט דערצו עם זיינען אַט די אידן.

אַ טייל אַנטלויפֿן צוריק צו זייערע געמאַ-היימען,
זיי קאַנען ס'לעבן פֿון בולוואַרן ניט פֿאַרנעמען.

עם בלייבן דאָך גאַר פֿילע וואונדערלעך באַרוישמע,
געקומען זיינען זיי, פֿון לעבן גאַר אַנטוישמע.

זיי כאַפֿן דאָ זיך אָן מיט נעגל און מיט ציינער
און פֿילן ווי צו קושן די בולוואַרן שטיינער.

בולוואַרן די ברייטע זיי שמורמען און רוישן,
פֿאַרכאַפֿן דעם מענטש אין אַ פֿריידיקער נעץ.
פֿאַרפֿלאַנטערט אין קנולן פֿון מענטשן-שפֿאַצירער
געפינט מען דאָ נחמן און ברוך אויך איצט.

פֿון גרויסער התפעלות ער טאַנצט זיך דאָ אונטער
דער קינסטלער, דער גרויסער, וואָס שיינט גאַר פֿון פֿרייד;
אויך נחמן פֿאַרכאַפֿט איז און קוקט גאַר פֿאַרוואַנדערט,
ער האָט איצט פֿאַרגעסן די צרות און לייד.

און פֿרויען מיט אויגן וואָס ברענען און גלוסן
אין פֿלאַנטער פֿון מענטשן, זיי קנולן זיך איין;
און נחמן פֿאַרכאַפֿט איז, ער ווערט דאָ פֿאַרשכורט
פֿון פֿרויערישע בליקן פֿון ביליקן וויין.

און פלוצים ער פילט פון א האנט אָנגענומען,
וואָס גלעט אים און ברייט אים — צעקאַכט אים זיין בלוט;
און נחמן, ער ווייסט ניט וואָס איז דאָ געשען,
פון וואַנען די האַנט איז, וואָס גלעט אים און ברייט.

און ברוך צעלאַכט זיך, ער שרייט אויס צו נחמן:
„געפעלסט איר, וואָס שווייגסטו! נו זיי ניט קיין נאַר!
דו ביסט אין פאַריז דאָך, געניס זשע פון לעבן,
פאַרגעס דינע צרות, פאַרגעס אין דיין צער!“

א מיידל פאַרזוער, פון בלוט אויפגעשטורעמט,
געטוליעט צו נחמן זי האַט איר הייס לייב,
געברענט און געצונדן זיין בלוט האַט ווי פייער,
גע'כשוּפ'ט זי האַט אים, די גלוסטענדע ווייב.

ער ווערט ווי אויף פליגל פון שטורם געטראָגן,
פאַרשטייט איצט דאָס לשון וואָס זי צו אים רעדט;
דאָס האַרץ זיינס פאַרנעמט זיי די קלאַנגען און ווערטער
און קלאַר פאַר אים לייכט עס איר הייסער געכעמט.

ווי טויזענטער זונען זיי לייכטן די אויגן,
וואָס קוקן אַצינדערט מיט ליבע צו אים,
און ער אַ באַרוישטער, ווי געמער צו דינען,
מיט צאַרטקייט ער נעמט זי, די מיידל ארום.

אין לייב אירס דעם ווייסן, וואָס בלענדט אים די אויגן,
ער באַדט זיין פאַרשוואַכטן פאַרמאָגערטן גוף,
די גלידער צעגלימע ווי העלישער פייער,
פאַרשמויסן זיין אומעט, דערהויבן זיין איך.

עם האָבן די לאַשמשעם פארגרינגערט די משא, וואָס האָט אים געדריקט און פארשוואַכט זיין געזונט, עם האָט איר געלעגער, באַשיידן און אַרים, אויפסניי אים געבוירן, אויפסניי ווי אַ קינד.

ס'איז פייער און בלוט אירם, אין יונגער פראַנצויזקע; עם קאָכט און עם פלאַקערט איר ווילד הייסער לייב, איר גליק זי געפינט אויף דעם ווייבן געלעגער ווען מאַן איז מיט איר און ווען זי איז זיין ווייב.

און נחמן ער לעבט אין אַ וועלט גאָר אַ נייע, וואָס קיינמאל ער האָט ניט געהלומט פון איר, אַ לעבן וואָס איז אזוי ליב די פראַנצויזן, וואָס נחמן האָט גאָר ניט געקאָנט עם פון פריער:

אין „קאפּע“ פארברענגט ער די מעג זיינע פרייע, פארביי אים שפאצירן די מענטשן, די מאַסן; איז שמענדיק באַטרונקען פון ביליקע וויינען, די מיידל זי קושט אים גאָר פריי אין די גאַסן.

ער איז איצט באַרוישט פון דעם לעבן פאריזער, ער קוקט און באַוואונדערט די זאַלן די שיינע, וואו ס'טאַנצן די פאַרלעך צוזאַמענגעדריקטע, פארגעסן די זאַרגן, פארשיכורט זיי זיינען.

אויך נחמן באַנייטערט, ער טאַנצט און ער הוליעט און פעסטער ער קלאַמערט די הענט צו זיין דאמע און זי, ווי באַוועגלאָז, זי קלעפט צו זיין קערפער מיט אויגן וואָס ברענען ווי העלישע פלאַמען.

X

און ביילקעס געלעגער באַנעצט ווערט מיט טרערן:
 זי האָט דאָך געזאָלט שוין זיין כלה באַלד זיין,
 נאָר ער איז פארשוואַנדן, ער לאַזט גאָר ניט הערן;
 זי ווייס ניט וואָס מאַכט ער, וואו איז זיין געביין.

זי האָט שוין געשריבן פיל בריוו אָן א שיעור,
 אפילו געשיקט טעלעגראמעס אַהין,
 נאָר נחמן ער וויל גאָר ניט וויסן פון איר —
 צי האָט ניט חלילה אן אומגליק געשען?

מיט אויגן פארוויינמע זי לויפט צו די שכנים:
 צי ווייסט דען ניט ווער, צי האָט קיינער געהערט
 וואו איז ער איצט נחמן? זי פרעגט יעדן איינעם;
 איר קאָפּ ווערט צעבראַכן, איר לעבן באַשווערט.

די שכנים זיי קענען קיין טרייסט איר ניט געבן,
 זיי מאַכן נאָך שווערער איר ביטער געמיט:
 פאריז איז אַ שטאָט פאר רשעים צו לעבן,
 אַהין דארף ניט פאַרן פון ערגעץ קיין איד.

חרטה — עס שיינט פון איר בליק דעם פארוויינמען;
 נעכטי וואָלט זי בעסער זיין עצה געפאַלגט;
 איר מיידלשע אומשולד האָט צוריק זי געהאַלטן,
 מיט אים מיטצופאַרן זי האָט ניט געוואָלט.

פאראומערט זיצט ביילקע אין שמעטל פארוואַרפן
און לויפט אַלע וויילע ארום צו דער מיר ;
זי האַפט אויף אַ נס, וואָס עס וועט אפשר מרעפן,
אַ בריוו זאל פון נחמן דאָך קומען צו איר.

XI

ווען ברוך דער קינסטלער האָט אַפשייד גענומען,
ער איז פון „אזיל“ און פון „פלעצל“* אַנטרוגען
און האָט זיך אין קינסטלעריש געגנט באַוווּזן —
זיין האַרץ איז פון פרייד שיעור געוואָרן צעריסן.
געקומען אין לואווער* האָט ברוך די קניען
געבויגן צו ערד ווי פאַר גאַט, אים צו דינען :
געמיינט דער בית מקדש איז צוריק אַ געבויטער
און דאָ וואו ער מרעט, זיינען הייליק די ערטער ;
באַגייסמערט געקוקט אויף די גרויסע פיגורן,
אויף שטיינערנע געמער — פאַרצייטיקע שפורן.
די וועגס פון מילא, די געטין פון שיינקייט
באַשמראַלט זיי די מענטשן מיט ליבע און צאַרטקייט,
אַ שיינע, אַ שמאַלצע זיי שטייט דאָ באַזונדער
און מענטשן ארום איר זיי קוקן פאַרוואַנדערט,

* דער אַרעמער אידישער קווארטאל אין פאריז.

* א וועלט בארימטער מוזעאום.

און אַנדערע שטייען און קוקן מיט ליבע
 אויף בילד דעם בארימטן, אויף מאַנאָ-ליזע*) —
 דעם הייליקן שמייכל פון שמילער זשאַקאַנדע
 פאָרגעסן זיי וועלן שוין קיינמאָל ניט קאָנען —
 און ברוך דערהערט האָט די הימלישע קלאַנגען,
 וואָס קלינגען ארום פון די פארבן און ליניען,
 פון בילדער, סטאַטוען — ער האָט זיי די מייסטער
 דערזען, די ליכטיקע שטראַלנדע גייסטער.

אַ שרעק איז באַפאַלן דעם בחור פון פוילן,
 וואָס שטייט אזוי הילפלאָז אין לואווער דעם גרויסן,
 פארלאָרן ער פילט זיך, אינגאַנצן צעבראַכן :
 ווער דאַרף אים דען האַבן, זיין אַרבעט זיין מאַלן !
 ווי קען ער נאָך שאַפן און מאַלן גאָר איצטער,
 אַז רייך איז די וועלט מיט בילדער און קינסטלער ;
 און נישטיק און קליינלעך ער האָט זיך דערזען,
 ער ווייסט ניט וואָס ווייטער ער האָט איצט צו טאָן.
 ווער איז ער ? וואָס קאָן ער ? — עס האָט אים געמאַטערט,
 זיין צייט נאָר אומזיסט גאָר ער האָט זי געפאַטערט —
 אַ שרעקליכער טרויער עס איז אים באַפאַלן
 און האָט אָפגעטויט אים זיין כוח און זיין ווילן.
 אַ שניידער צו ווערן געטראַכט האָט ער, מילא,
 ער איז שוין סיי ווי אַ צעבראַכענע כלי.
 און ברוך, ער בלאַנקעט ארום אויף די גאַסן,
 פארלירט זיך אין פלאַנטער צעווישן די מאַסן ;
 זיין האַרץ נאָר עס ציט אים צוריק צו דער גאַס,
 באַרימט אויף דער וועלט איז — דער מאַנפאַרנאַס*).

*) א וועלט־בארימט בילד, געמאַלן פון דעם איטאליענישן מאלער לעאָנאַרדו
 דע ווינשי.

*) קינסטלער־קוואַרטאַל אין פאַריז.

XII

עס איז דער „מאָנפארנאס“ —
 די קינסטלער-היים אין גאָס :
 אַ ווינקל אויף דער וועלט,
 וואָס מענטש האָט זיך געשמעלט,
 וואו שותף וויל ער זיין
 צו גאָט, דעם האַר אליין ;
 ער שאַפט זיך וועלטן דאָרט
 פון שטיין און פאַרב און וואָרט ;
 און ווייזט זיין גרויסע מאַכט —
 ער שאַפט אויך טאַג און נאַכט :
 ער מאַכט די זון פאַרגיין
 אויף ליוונט פאַרביק שיין ;
 דער ים, ער שטורמט ביין
 אויף בילד ביי אים אין הויז ; —
 עס שאַפט דעם מאַלערס האַנט
 אַ לעבן אויף דער וואַנט.

צווישן שטיינער פיל,
 ער שטייט פאַרטראַכט און שטיל
 און האַקט און קלאַפט דא אַוים
 אַ לעבן שיין און גרויס :
 פון ליים און ערד ער קנעט
 אַ מענטשן אַוים וואָס לעבט ;

ווי געמלעך איז די קראפט
פון סקולפטארס מייסטערשאפט!

עס איז דער מאַנפאַרנאַס
די וועלטס באַרימטע גאס,
מיט גרויסן כוח באַזעלט
פון קינסטלער פון דער וועלט.
עס איז אַ גרויסע פרייד
פאר מענטש פון לענדער ווייט
צו קומען צו דער שטאָט,
וואָס רי און פרייד פארמאַגט.
עס איז די שטאָט געבענטשט
מיט שאַפונגס-כוח און מענטש,
ער ווערט דאָ אויפגעוואַכט
און שטאַרקער ווערט זיין קראַפט.
עס איז דאָס פאַלק פאַרליבט
אין קונסט פון פאַרב און בילד,
עס שאַצט דעם קינסטלער הויך
און גרעסער ווערט זיין כוח.
ביי טישלעך אין „קופאַל“*)
עס זיצן ברייט מיט שטאַלץ
די געסט ביי גלעזער וויין
און זאַפן אין זיד אין
דעם קינסטלערס שאַפונגס פרייד —
דעם כוח פון אייביגקייט.
און מענטשן קומען מיט
פון גרויסן וועלט-יאַרד;

*) א „קאָפּע“ וואו עס פאַרזאַמלען זיך קינסטלער און אויסלענדער.

פון האַנדל און געיעג,
 פון גרויע, שווערע טעג —
 און דאָ זיי רוען אָפּ
 דעם שווערן מידן קאַפּ.
 צום פול געפאקטן „דאָס“*)
 עס ציט זיך מענטשן שמראָם:
 מען וויל פארגעסן יאָך,
 די גרויע, שווערע וואָך,
 מען זיצט, מען טרינקט, מען רעדט,
 דאָס לעבן שענער ווערט —
 אַראָפּ עס איז דער עול
 און גוט דאָ איז און וואויל,
 עס איז דעם קינסטלערס כוח,
 וואָס הויבט דעם מענטשן הויך.

עס איז די כרייטע גאם,
 אַ גרויס פאַרזאַמלונגס-פּלאַץ
 פאַר פעלקער פון דער ווייט,
 זיי זיצן זייט ביי זייט:
 דער טערק און דער בולגאַר,
 דער דייטש און דער טאַטאַר,
 דער הינדו און דער סלאָו,
 כינעזער און אראב;
 זיי קומען דאָ אַהער
 אין קליידער מאַדנע זייער;
 די גאם זי ווערט פאַרבליענדט
 פון פאַרבן, ווי אַריענט.

*) א „קאפע“ וואו עס פאַרזאַמלען זיך קינסטלער און אויסלענדער.

XIII

ווי שווארצער פלעק אין גרויסן ליכט
האָט כרוך איצמער זיך געפילט ;
אַראָפגעשמופט פון גלייכן וועג
און אָפגעשניטן זיינען טעג ;
אוועק עס איז זיין גאַנצער כוח
ווי אויסגעליידיקט איז זיין מוח.
דער מאַרגן שוואַרץ איז ווי די נאַכט,
פאַרשוואַנדן איז זיין גאַנצע מאַכט,
פאַרצווייפלט קוקט ער זיך ארום —
זיין האַרץ צעבראַכן, וויינט אין אים ;
שפּאַצירט ער הילפלאָז אויף דער בריק,
און פּלוצים, אַ ! ער גיט אַ קוק :

אַ איד ער פליט אַראָפּ פון דאָך
און גיט דערנאָך זיך אַ צעלאַך,
ער גיט אַ הויב זיין שוואַכע האַנט
און טראַגט אַוועק אַ גאַנצע וואַנט ;
פאַרגלוסט זיך אים, דעם מאַדנעם איד,
וואָס איז שוין איצט אַ ביסל מיד,
טאָ רייסט ער אַוים אַ בוים פון וואַלד
און זעצט זיך אויף אים רייטן באַלד ;
און הויבט אַ גוי זיין שטעקן אויף
אין האַלט אים איבער אידנס קאַפּ.

עס גיט דער איד אזא געשריי,
 די וועלט צעשפאלט זיך כאלד אין צוויי;
 און אַט די פּאַלעס ער צעשפּרייט
 און שווימט אריבער ימים ווייט.

פאַרחידושט ווערט ער ברוך גאַר,
 צי איז דאָס מעגלעך אויף דער וואַר! —

נו, ווערט דער איד אַ בייזער שוין
 און כאַפּט אַראָפּ דעם קעניגס קרוין,
 ער טוט זי אַן אויף ברוכס קאַפּ
 און זעצט אים אויף דעם טראָן ארויף;
 גאַר ברוך וויל קיין קעניג זיין,
 ער וויל גאַר מאַלן בילדער שיין;
 נו, זיצט ער אויף דעם טראָן און וויינט
 ביז וואָן עס קומט דער איד צו גיין:
 ער לאַכט פון ברוך'ן, דעם שנעק,
 וואָס גיט אַ קעניגרייך אַוועק,
 ער וואַרפט אים כאלד אַראָפּ פון טראָן
 און זאַגט אים מיט אַ בייזער אָן:
 „נו, גיי דיר ווייטער ווילדע זאך
 און מאַל אַ איד, וואָס פליט פון דאָך!“

אויף וועגן גאָר נייע איז ברוך געגאָנגען,
 אויף וועגן מאָדערנע ווי ס'פּאַסט פאר דער צייט;
 זיין האַנט איז פון קלאַסיקער מער ניט געפּאָנגען,
 פאַרלאָפן ער איז גאָר די דורות פון ווייט.

משונה דאָס לעבן, משונה די בילדער;
 די שיטה די נייע, געפעלט אים גאָר גוט;
 אז ווילד זיינען מענטשן, איז גאָר ניט קיין וואַנדער,
 מען מאַלט זיי מיט הערנער, מיט רויטע ווי בלוט.

מען פייניגט דעם איד, ער באַהאַלט זיך אין לעכער,
 ער האָט גאָר קיין פּלאַץ ניט שוין באלד אויף דער ערד;
 נו, פליט ער ארום איבער הייזער און דעכער,
 אויף בילדער געמאַלטע פון קיינעם געשטערט.

משוגע די וועלט, זי ברעכט זיך אין שמורם —
 א זויבל פון קנוילן, וואָס האָט ניט קיין צוועק;
 דאָס אויג פון דעם קינסטלער — זיין פאַרב און זיין פאַרם
 דערזעט עס דאָס לעבן און שרייט אויס פאר שרעק:

ער ברעכט זיי די ליניעס, צעמישט זיי די פאַרבן,
 ער רייסט אויף די אויגן דער קינסטלער דער העלד,
 ער ווייזט אים דעם פּגל — דאָס מוראדיק לעבן;
 און שלעפט עס פון אַפּגרונט דורך פאַרב און דורך בילד.

און ברוך געוואָרן איז רייך און באַרימט,
 פאַרגעטערט ער ווערט איצט פון מענטשן א סך;
 ער יצט אַפט און טראַכט זיך פון וואַנען דאָס קומט —
 דערמאַנט ער זיך באלד אַן דעם איד אויף דעם דאָך.

XIV

עם שיינט די שטאַט מיט טויזנט חן'ען,
 זי איז געוואָרן ליכטיק, גרויס ;
 אַט שפּאַנט ער נחמן מיט דער מיידל —
 ווי אנדערש זעט די שטאַט איצט אויס !

די מיידל רעדט איר שפּראַך, פּראַנצויזיש,
 די שפּראַך געפעלט אים זייער שיין.
 זי הייסט קאוועט, דערציילט זי שעלמיש,
 ער קען זי איצמער אלץ פּאַרשטיין.

מיט פייער קושט זי זיינע ליפן.
 ביי איר איז ער אַ העלד, אַ ריז,
 זי ליבט אים הייס ווי ס'קאָן נאָר ליבן
 אַ טאַכטער פון דער שטאַט פּאַריז.

זי פירט אים צו דעם ליבן „מאַנמאַרט“,
 צום צויבער-באַרג, וואָס לאַקט און רופט ;
 זי האַלט אים פעסט ארומגענומען
 און ער איז גליקלאַך, לאכט און שטיפט.

XV

הייזער אלט און איינגעבויגן,
געסלעך שמאלע אויסגעצויגן,
קוקן פון א בארג אראפ ;

הויפן — נארעס ווי די לעכער,
אָפּגעשונדן, קרומע דעכער,
ווארפן שאַטנס אויף דער שטאַט ;

„סאָקרע קער“* זי שיינט פון וויימן,
שיצט דעם „מאַנמאַרט“ דעם פארשייטן,
שטייט אַ שמאַלצע אין דער הויך.

ס'קומען פיל פון ווייטע לענדער:
אלטע, קראַנקע, שוואכע קינדער,
„ס'הייליק האַרץ“* זאָל געבן כוח.

אלטע קירכעס, שטאַר און פינצטער,
שטייען שטילע ווי געשפענסטער —
ס'צאַנקען ליכט ביי גרויע ווענט.

קירכן-גלאַקן הילכיק קלינגען
שווארצע נאַנעס ברומען, זינגען,
בעטן גאָט פאַר מאַנמאַרטס זינד.

* באַרימטע קירכע.

* דער טױטש פון „סאָקרע קער“.

פרויען שמייכלען פון די פענצמער,
ווינקען, רופן: „קום מיין שענסמער!“
פול מיט תאווה זייער בליק;

מענער ווערן אנגעצינדן,
ווערן אין די ווענט פארשוואונדן —
לויפן זוכן שעה פון גליק.

אין דערמיט פון טעניץ און פריידן,
גייט א יונגע פרוי באשיידן —
זוכט א קבר דא ארום:

קומט אהער פון לאנד דעם נאענטן,
קומט פון פראנקרייכס ביזן שכן —
דייטשלאנד איז איר זיסע היים;

קומט צום דיכטער, דעם כאליבטן
היינריך היינע, דעם פאריאגטן
פון זיין לאנד און פון זיין שטוב;

דא אין מיט פון פרייד, געלעכטער,
זוכט זי אים, דעם טויטן דיכטער —
ברענגט אים כלומען צו זיין גרוב;

לייגט די כלומען אויף זיין קבר,
קושט דעם ווייסן קאלטן מארמאר
קריצט איר נאמען דארטן אויס;

זאל דער דיכטער פון איר וויסן,
אירע אויגן טרערן גיסן,
מאכן ווייסן מאַרמאָר נאָס ;

איינזאָם שטייט זי לאַנגע שעה'ן,
ביו דער טאָג הויבט אָן צו גרויען,
גייט זי שטיל פון דאָרט אַוועק.

ניט אליין שוין גייט זי איצטער,
ס'דאַכט זיך איר, אז אויך דער דיכטער,
ער באַגלייט איר אויף דעם וועג.

אַלמע, קליינע, גרויע שענקען,
מענטשן זיצן און זיי טרינקען,
הינט שפּאַצירן אומעטום ;

קאַפעס, זאַלן, קאַבאַרעטן,
רייכע פּאַרלעך אין קאַרעטן
אויף דעם מאַנמאַרט פּאַרן אום.

ווען עס טוט די זון פאַרשוואַונדן,
ווערט דער מאַנמאַרט אויפגעבונדן —
פריילעך לוסטיק איז די נאַכט ;

פּאַרלעך פעסט אַרומגענומען
טרינקען, טאַנצן ביז באַגניען —
ס'האַט דער מאַנמאַרט אויפגעוואַכט ;

אין די גרויסע קאפע-זאלן
הערט מען די אַרקעסטערס שפילן;
רעדלעך מענטשן אויף דער גאס

הערן איין זיך צו געזאנגען,
פרייען זיך מיט ווייטע קלאנגען;
גאס איז פול מיט פרייד און שפאס.

כשופדיק עם לייכטן שמערן,
הערצער ברענגען פון באגערן,
נאכט, זי רופט צו פרייד און לוסט;

אויפגעוואכט עם האַבן זינדער,
און ווי קליינע שוואכע קינדער,
געדיק זוכן מאַנמארטס שוין.

אין דערמיט פון לוסטיק לעבן,
ביי דער „מעטרא“*, דאָ דערנעבן,
שלאַגן צוויי זיך פאר אַן אַרט:

אַלט צעבראַכן און באַשפיגן
שלאַפן זיי דאָ אויף די שטיגן,
ווי די ווערים אויף דער ערד;

שלעפן זיך ארום אויף גאַסן
און פון מיסטן קלייבן עסן;
קומען מידע דאָ אַהער.

(* אונטערערדישע באַן.)

שלאפן דא אויף קאלטע שטיינער,
ברעכן זיך די אלטע ביינער
ביי דער „מעטרא“ אויף דעם סקווער ;

און זיי קוקן אויף די פריידן,
וואס דער „מאנמארט“ טוט פארשפרייטן,
זוי אויף קינדיש לייכטן שפאס ;

כוחות זיינען אויסגעגאנגען,
קליינע זיינען די פארלאנגען —
שפייז פון מיסס, אן ארט אין גאס.

ווען דער זייגער וועקט דעם בירגער
און ער וואכט פון זיין געלעגער —
ס'הויבט זיך אן דער טאג מיט זארג.

לויפן מענטשן צו די היימען,
דארטן שפינען זייערע טרוימען
פון פארווער צויבער-בארג.

„מיידלעך“ אילן צו געליכטע,
מיט די געלטער, די פארדינטע —
פאלן אויף די בעטן שווער.

פון דער זון די ערשמע שטראלן
שפינגלען זיך אויף די קופאלן
פון דער קירכע „סאקרע קער“.

ס'הויבט זיך אן דער טאג צו רוישן,
גאס ווערט פול מיט נייע מענטשן —
אויס דער יום טוב פון דער נאכט.

ווידער ווערן פיל די שענקען.
מענטשן קומען עסן, טרינקען,
קירכעס שטייען צוריק אויף וואך.

XVI

אויף געסלעך אלטע פון פארצייטן,
א לעבן פירט מען א פארשייטן ;
עס שארן מענטשן זיך ווי שאטנס,
באהאלטען זיך אין שווארצע גארנס,
עס איז דא ס'לעבן טיף פארבארגן,
מען שרעקט זיך פאר דעם ליכט פון מארגן ;
מען זוכט דא זשעדנע פארגעניגן.
און כשר זיינען אלע וועגן.

זי וויל פון אלץ קאוועט געניסן,
און נחמן ווערט אויך מיטגעריסן.

א קעלער, טיף אראפ צו גיין,
 א הייל, וואָס אויסגעהאַקט פון שטיין:
 א תפיסה איז אַמאָל געווען
 און היינט א פלאץ צו טרינקען וויין.

די הייל פאַרוונקען איז אין ד'רערד
 דאָס לעבן דאָ גאַר אַנדערש ווערט,
 פאַרלאנגען ווילדע, אומדערהערט,
 דערוואכן פלוצים, אומגעשטערט.

א דאַמע טאַנצט און זינגט א ליד:
 פאַרשייט זי וואַרפט דאָס קלייד פון זיך,
 עס ברענען אויגן פיבערדיק,
 עס פלאַקערט אויף דאָס הייסע בלוט;

די דאַמע זינגט פון ווייב און וויין,
 זי לאַדט צום ווילדן טאַנצן איין,
 איר נאַקעט לייב איז שלאַנק און שיין,
 עס רופט איר ליד אין וואַלד אריין.

די לופט פאַרדאַרבן איז און שווער.
 און פלוצים עפעס פינצמער ווערט;
 פון קיימן רייסט זיך ווילד באַגער,
 און קולות ווילדע מען דערהערט:

א ליידענשאַפט האַט זיך צעברענט
 אין מיפער הייל ביי גרויע ווענט,
 די אויגן ווערן ווי פאַרבלענדט
 און כשוּפּדיק עס ציען הענט

צו הייסע בריסטן, ווייסן לייב,
 צו אויפגעשטורמט גליענד ווייב,
 און יעדע שטערונג ער פארטרייבט —
 דער מענטש אינגאנצן נאקעט בלייבט.

דאס נאקעט לייב באהעלט די נאכט,
 דער אורמעלנש האט זיך אויפגעכאפט
 און רייסט די קייט מיט ווילדער קראפט,
 וואס דורות לאנג האט אים פארשקלאפט.

און קולות ווילדע קרעכצן שטיל,
 עס ברומט דער מענטש מיט הייס געפיל,
 ער האט דערגרייכט שוין איצט זיין ציל
 און אייביק בלייבן דא ער וויל.

אויך נחמנס לייב איז איינגעקלעמט
 אין מיידלס הייסע ווילדע הענט;
 א פייער האט איר לייב צעברענט,
 זי רייסט די קליידער פון זיין לענד.

די מוידל רייסט אים חיהש ווילד:
 פארלאנגען אירע, ניט געשמילט —
 וואס דורות האבן ניט דערפילט;
 אנטפלעקן דא זיך ניט פארהילט.

באפאלט אים אזא שווער געמיט,
 ער שרעקט זיך פאר איר קאכיק בלוט,
 וואס רייסט צו אים זיך און עס ברייט;
 מיט מורא קוקט דער פרעמדער איד.

ער וויל אַוועק פון קעלער גיך,
 ער שמופּט דאָס מיידל אָפּ פון זיך ;
 צערייצט איז זי ווי ווילדער רוח...
 אַ פּאַטש אין הייל האָט אָפּגעהילכט.

צעטרייסלמ ווערט די שטילע נאַכט :
 דער מענטש פון אַרגיע האָט דערוואַכט,
 געקוקט אויף נחמן מיט פאַרדאַכט
 און האָט זיך שפּאַטיש הויך צעלאַכט.

XVII

אַמאַל זי פילט זיך זינדיק שווער,
 קאוועט אָן אומעטיקע ווערט :
 מיט מורא קוקט זי אין דער ווייט,
 צי איז ניט שטראַף שוין אָנגעגרייט
 פאַר איר, וואָס איז מיט לעבן פיל,
 און לעבט מיט שטורם אָן אַ ציל.
 די מאַמע האָט איר אָנגעזאָגט,
 געבעטן זיך, געוויינט, געקלאַגט —

פארגעסן זאל זי ניט אן גאט
און גיין אין קירכע זאל זי פארט,
צום סוף, זי האט פארגעסן נאר,
אין קירכע ניט געווען א יאר;
עס דאכט זיך איר די מאמע שרייט,
זי זאל ניט זיין אזוי פארשייט,
עס רופט דער גלויבן פון איר שטאם,
געשווינדט זי לויפט צו „נאטרדאם“*).

א קירכע אין פאריז,
וואס שטייט אין מיט פון שטאט,
זי שטייט, דער גרויסער ריז,
שוין דורות לאנגע דארט.

מיט טורעמס בא דער זייט,
ווי הענט, וואס אויסגעשמרעקט,
זיי גרייכן זייער ווייט
און ווארפן אן א שרעק.

פיגורן קוקן ווילד
ארעפ צו ברייטער גאס,
מיט צארן ניט געשמילט,
מיט אויגן פול מיט האס;

די בילדער אויף די ווענט,
זיי דראען מיט געפאר,
דעם זינדיקן, דעם נאר —
דעם מענטש, וואס איז פארבלענדט.

* א היסטארישע וועלט-בארימטע קירכע.

אין סודות איז פארהילט
 די קירכע „נאטורדאס“,
 זי ווייסט פון זינד גאָר פיל
 און ווארפט אַ שרעק ארום.

שוין דורות לאנג זי הערט
 זיך אָן מיט מענטשנס זינד
 און אלע מאָל זי ווערט
 דערשטוינט ווי גאָר אַ קינד.

פון נאָענט און פון חייט
 עס קומען יונג און אַלט
 צו קירכע, וואָס איז גרייט
 די זינד פאָרגעבן כאַלד.

זי הערט די ודוים אויס
 און גלויבט ניט זיך אַליין,
 ווי שלעכט דער מענטש ער איז,
 פאָרדאַרבן און געמיין.

און טויזנט יאָר שוין כאַלד
 די קירכע איז געבויט,
 געלייגט דעם ערשטן שטיין
 עס האָט דער פּויפּסט אַליין ;

זי רופט ארויס רעספּעקט,
 די אַלטע גרויע קירך
 און הויך זי קלינגט און וועקט,
 זי רופט דעם מענטש צו זיך.

עם ציען מחנות זיך
מיט הערצער זינדיק שווער,
מיט קעפ געבויגן טיף,
זיי קלאפן אין איר טיר.

די „מאמע“ איינגעפאסט
אין גאלד, מיט ליכט ארום,
רחמנותדיק פארטראכט
און שווייגענדיק און שטום:

זי קוקט אראפ צום מענטש,
וואָס איז אזוי פארנארט
זוי ווייניק ס'איז אים אליין,
ער גליסט נאר און ער גארט;

און דאָ דער סוף ער גייט,
מיט שטילע שווערע טריט,
מיט טויזנט הענט שוין גרייט
און קיינער זעט אים ניט.

עס קומען מענטשן שטילע,
פארשטויסן און פארלאָזט,
זיי ווילן מיט אַ תפילה
באהעפטן זיך צו גאָט.

פון גאָס אַ מיידל קומט,
דעם קערפער זי פארקויפט,
דערציילט דאָ אירע זינד
און צוריק אין גאָס זי לויפט.

א מאן, ער קניט און פאלט
 פארצווייפלט צו דעם דיל,
 זיין הארץ אנפלעקט ער באלד
 צו גאט און מורמלט שמיל:

א ווייטיק דריקט אים טיף,
 זיין הארץ עס איז פארקלעמט
 און גרויס עס איז זיין זינד.
 פון בלוט נאך רויט די הענט.

דער אלטער אין דאס קינד,
 זיי בויגן זיך צו ערד,
 דערציילן זייערע זינד
 פאר פריסטער אומגעשמערט.

זיי ווערן דא געבענמשט,
 געלייטערט און באשטראלט,
 נאך שוואך עס איז דער מענטש
 און זינדיקט ווידער באלד.

צופוסנס פון דער קירך
 עס לויפט דער „סיען“, דער טייך,
 וואס שלענגלט דא זיך דורך
 און לויפט אַוועק גאר ווייט.

און שיפן פארן אום
מיט פארלעך היים פארליבט,
געלעכטער איז ארום,
די יוגנט לאכט און שטיפט.

און פריי דער קוש ער קלינגט
מיט ליבע לאשמשען הענט
און שאטן פון דער קירך
ביי אירע גרויע ווענט.

XVIII

ווי אפגעריסן פון דעם וואַרצל,
ווי אפגעהאקטער צווייג פון בוים,
האַט נחמן פלוצים זיך דערזען
געוויינט עס האַט זיין האַרץ אין אים.

ווי שוים עס איז געשווינדט פארגאנגען
די פרייד, וואָס האַט זיין האַרץ פארכאַפט,
עס איז אַוועק און ווייט פארשוואַנדן
דאָס גליק פון וויין און פרויען קראפט.

די פרוי, וואָס דריקט אים צו איר בוזעם,
 געוואָרן איז אים ווייט און פרעמד,
 ער האָט דערמאָנט זיך אין זיין שטעטל,
 נאָך ביילקען האָט ער זיך פאַרבענקט.

פארשאַטנט זיינען טעג געוואָרן,
 ביינאַכט עס נעמט זיין אויג קיין שלאָף,
 זיין לעבן שווער איז און פארדאָרבן —
 נאָר קומען מוז צו דעם אַ סוף.

עס איז שוין צייט אַ בריוו צו שרייבן
 צו ביילקען דאָרט, וואָס זיצט און וואַרט,
 דעם אומעט וויל ער שוין פאַרטרייבן
 און בעט, אַז זי זאל קומען באַלד.

XIX

אין פינצטערער שטוב מיט צעבראָכענע פענסטער,
 וואָס קוקן ווי לעכער צו „פלעצל“ אראָפּ.
 איז פריילעך און לוסטיק געוואָרן אַצינדערט,
 געקומען אַ גאָסט איז אַהער צו דער שטאָט.

געקומען איז ביילקע, פארפּוצט ווי אַ גרעפּין
 צו נחמן, וואָס האָט זיך דאָך ענדלעך דערמאַנט,
 אַז לאַנג שוין זי וואַרט דאָרט אַ שטילע, פארשעמטע.
 ווי האָט ער פאַרגעסן אין איר גאָר געקאַנט!

די אויגן פון נחמן זיי שיינען פארליבטע,
 זיין ליבע צו ביילקען געוואָרן איז גרויס,
 פאַרגעסן ער האָט זי, די פרוי, די פאַריווער,
 זי איז אים אינגאַנצן פון האַרצן ארויס.

באַפּרייט שוין ער האָט זיך פון גרויסן געטומל,
 וואָס האָט אים געהאַלטן ביז איצט ווי אין צוואַנג,
 געקומען איז ביילקע געשיקט ווי פון הימל,
 געברענגט אים איר צאַרטקייט, איר שטילן געזאַנג ;

זיין שטעטל, זיין מאַמע, זיין לעבן פאַרגאַנגען,
 געקומען מיט ליבשאַפט איז ווידער צוריק,
 אַוועק איז דער שטורם, ווי רויך אויסגעגאַנגען,
 און ביילקע זי רייניקט זיין האַרץ מיט איר בליק.

זי זינגט אים א לידל, דערציילט פון זיין מאמען
און ער מיט באגייסטערונג הערט זיך גוט איין,
ער איז אזוי גליקלעך מיט ביילקען צעזאמען,
זיין לעבן עס ווערט אזוי הייליק און ריין.

XX

אליין אויף געלעגער מיט אויגן פארפינצטערט
עס ליגט די פראנצויזקע די קליינע קאוועם,
זי ליגט א פארשעמטע, איר הארץ איז פארביטערט,
זי ווארפט זיך נערוויאיש אויף איינזאמען בעט.

די חברטעס אירע זיי האבן געוואָרנט,
זי זאל אים ניט גלויבן, דעם איד פון דער פרעמד,
און זי איז געוואָרן גאר שרעקליך דערצאָרנט —
זי האָט שוין אָן נחמן ניט לעבן געקענט.

א שרעק, עס פארשפרייט זיך אויף איינזאם געלעגער,
זי הערט זיך שטיל איין אין דער פינצטערער נאכט:
זי קומט ער ניט אפשר איר נחמן, איר ליבער,
זי הערט זיינע טריט שוין, אָט קומט ער, איר דאָכט.

און אפשר, ער ליגט גאָר מיט בלוטיקע וואונדן,
 דערשלאָגן פון עפעס א מערדערשער האַנט ;
 נקמה גענומען און נאַכדעם פארשוואונדן : —
 משוגע זי קלאַפט זיך דעם קאַפּ אָן דער וואנט.

און פלוצים עס רייסט זיך אַ בלוטיקע כוואליע,
 וואָס וויל זי דערטרינקען אין בלוטיקן רוים :
 צי ליגט ניט גאָר נחמן אין אַרמס אין נייע
 און לאַכט גאָר פון איר, פון דער נאַרישער מויד.

מיט צאָרן זי האַט זיי, די הענט אויפגעהויבן,
 געשוואָרן צו נעמען נקמה גאָר באַלד ;
 איר פנים איז פינצטער, פארבלוטיקט די אויגן ...

 צעריסן די נאַכט האַט אַ שרעקלעך געוואַלט !!!

XXI

אין שווארצן געהילט און מיט פלאמיקע אויגן,
 זי האט זיך צום ריכטער מיט טרערן געווענדט,
 ס'איז אמת, זי האט אים, איר נחמן, דערשאסן,
 ווייל לעבן אן אים האט זי מער ניט געקענט.

און ביילקע צעבראכן, פארוויינט און פאראומערט
 זאגט עדות, אז זי האט אליין צוגעזען :
 „ביינאכט איז די מיידל א ווילדע געקומען,
 און דאן איז דאס שרעקלעכע אומגליק געשען ;

מיט ווילדער רציחה זי האט אים דערשאסן,
 אט די וואס זי שטייט דא, די קליינע קאוועט,
 דערנאכדעם זי האט זיך אויף דר'ערד געווארפן,
 געקושט אים די ליפן, געהאלזט און געגלעט“.

עס זיצן די ריכטער און טראכטן און קלערן
 און פול מיט רחמנות עס איז זייער הארץ ;
 די קליינע קאוועט, זי רירט זיי ביז טרערן,
 זי איז אזוי שיין אט די מיידל אין שווארץ.

זיי קוקן אויף ביילקען און זיינען פארוואונדערט,
 צי איז ער משוגע דער יונג גאר געווען,
 פון שיינער פראנצויזקע צו ווערען אנטרינען
 און לויפן צו ביילקען — ווי קאז עס געשען ?

אין כעס נאך זיי ווערן אויף נחמן — דעם פרעמדן,
וואָס שווער האָט באַליידיקט אַ קינד פון פאריז,
געלעכט ווי אויף הפקר אין לאַנד דאָ דעם גרויסן
און שולדיק אין אומגליק אליין נאָר ער איז.

און פייערלעך טוען די ריכטער דערקלערן,
אז שלעכט האָט געהאַנדלט דער מענטש פון דער פרעמד,
אז שולדיק זי איז ניט די קליינע פראנצויזקע,
וואָס איז דאָ געוואָרן פון נחמן פארשעמט.

XXII

די שמוכ איז איין ענגע מיט ברודיקע ווענט,
עס זיצן די מיידלעך, געקומען פון פרעמד.
זיי נייען די קליידלעך, ביז שפעט אין דער נאַכט
פאר דאַמען פאריזער מיט שיק און מיט פראכט.
זיי זיינען צופרידן צו ארבעטען שווער,
אַבי ניט צו זיין אין דעם „לאַנד“ דאַרטן מער.
זיי לאַכן און זינגען, ווייל גרויס איז די פרייד —
שוין פטור געוואָרן פון צרות און לייד;
און פריי איז דאָס לעבן, און פריי איז די וועלט,
עס פעלט ניט קיין ארבעט, עס פעלט ניט קיין געלט;

— באגייסטערט זיי זיינען פון פרעכטיקער שמאָט
 פאָריו אַ גן עדן, געבענטשט איז פון גאָט.
 ווי איידל דאָס פּאַלק איז, ווי פּיין און ווי גוט,
 באַהאַנדלען מיט יושר דעם אַרימען איד.
 עס זיצט דאָ אויך ביילקע און האַרעוועט שווער,
 פאַרפלעקט זיי, די קליידלעך גאַנץ אַפּט מיט אַ טרער.
 זי בענקט נאָך איר נחמן, נאָך היים און נאָך שטוב,
 וואו אַלץ איז געוועזן איר טייער און ליב.
 די טרערן זיי ווערן פאַרזונקען אין קלייד,
 איר זיפּן ווערט פאַרשלינגען פון רוישיקן זייד.

XXIII

אין אַרעמע שענקען
 ביי ביליקן וויין,
 געפינט מען קאָזעטן
 טאָג אַינס און טאָג אַיין.

מיט אויגן פאַרזונקען
 זי קוקט צו דער גאַס,
 טוט עמיצער זינקען —
 זי ענטפערט מיט האָס.

ס'איז אַרעם איר קליידונג,
 איר פנים איז בלייך ;
 זי גייט ארום שטענדיק
 ביים ברעג פון דעם טייך.

אַ בייזע, מיט פאַרוואורף
 זי קוקט אין דער ווייט —
 וואָס קריכט אזוי לאַנגזאַם
 די שרעקלעכע צייט !!!

אין טיפן צער זי פאלט :
 און אויסגעלאָשן באלד
 עס ווערט איר אויג, זי פילט —
 אויף מיסט א בארג זי ליגט ;
 די פליגל אָפּגעהאַקט,
 פארשוואונדן איז איר קראַפט,
 עס פינצטערט איר געזיכט,
 ווי אויסגעגאַנגען ליכט ;
 די זון, זי שטעכט און ברענט,
 פארניכטעט און פארלענדט ;
 עס זינקט איר אויג אַראָפּ
 צו ערד און טיפן גרוב ;
 עס לאַקט און רופט דער טויט,
 באַהאַלטן אין איר הויט.

צו וואָס נאָך לעבן לאַנג
 פארשוועכט, צעבראַכן, קראַנק!
 ווען שוין פארניכטעט איז
 איר גייסט, און זי נאָך מוז
 פארוועלקן פאר דער צייט,
 ווי אָפּגעהאַקטער קווייט;
 איז בעסער ברענגען גיך
 דעם טויט אַקעגן זיך.
 געדאַנקען שוואַרץ ווי נאַכט,
 זיי ברענען אין איר מאַרד;
 און רייסן ווילד און שווער
 דאַס לעבן אויס פון איר:
 צו וואָס דען לעבן נאָך
 אויף אַנגעוואַרפן בראַך! —
 ווען פינצטער זיינען טעג,
 ווי בלינד — געוואַרן — אויג.
 פון שוואַרצער קאַלמער ערד,
 אַ קול עס רופט, זי הערט,
 וואָס שרייט פון יעדן ברעג —
 אַנטלויף — אַוועק, אַוועק!
 נאָר וואו? — זי שטייט און מראַכט
 און פרעגט באַ שוואַרצער נאַכט...

צום גרונט פון טיך, פון סיען —
 עס גיט אין קאַפּ אַ ברען!

זי לויפט מיט אימפעט צוריק
 צום אויסגעפּוצטן בריק,

און קוקט פון דאָרט אַ פּער,
 צי קיינער קוקט אויף איר :
 און שוואַרץ די נאַכט איז, שמום
 און קיינער קוקט זיך אום ;
 דאָס וואַסער מורמלט שטיל
 און רופט מיט היים געפיל ;
 זי הערט דעם רוף געשווינדט
 און לאַזט זיך ווי אַ קינד
 פאַרוויגן אין דער וויג.
 וואָס אונטער שיינעם בריק ...

נאָר, וויי, דער טייך ער שרייט ;
 און מענטשן באַ דער זייט
 דערהערן באַלד דאָס קול
 און לויפן מיט אַמאַל :
 און אַט זיי שלעפן גלייך
 די מיידל פון דעם טייך.
 פאַרשעמט און פול מיט שרעק,
 קאוועט אַנטלויפט אוועק ;
 און הערט נאָר ווי עס שרייט
 אַ מענטש אויף איר פון ווייט —
 „משוגע איז די מויד,
 וואָס לויפט אַליין צום טויט!“

XXIV

עם וואָלט זיך דאָס לעבן אזוי זיך געגאַנגען
 און קיינער וואָלט מער ניט פון נחמן געהערט,
 נאָר מזל דאָס האָט ער דער זעליקער נחמן,
 מען זאל אים געדענקען עם איז אים באַשערט.

ווען ברוך האָט שפעטער אין צייטונג געלייענט,
 וואָס איז דאָ מיט נחמן פון פּוילן געשען,
 ער האָט, אזוי פּלוצים, פאר שרעק זיך צעוויינט,
 געלאָפן געשווינדט צו דעם קבר, אים זען.

מיט קאָפּ איינגעבויגן, חרטה אין האַרץ,
 איז ברוך געשטאַנען ביים בערגל מיט ערד,
 געפילט האָט, אז שולדיק איז ער אין דעם אלץ,
 ווייל ער האָט דאָס לעבן פון נחמן צעשמערט.

ס'איז נחמן גאָר יונג און נאָך נאַריש געווען,
 און האָט ניט פאַרשטאַנען דאָס לעבן דערפאַר ;
 און ברוך דער קינסטלער האָט גאָר ניט געזען,
 אז שעדלעך עם איז נאָך פאַר אים דער „בולוואַר“.

און ברוך, וואָס איז שוין באַרימט אויף דער וועלט, אליין האָט פאר נחמן אַ מצבה געשטעלט. דאָס לעבן פון נחמן, וואָס יונג איז אַוועק, יסורים פון יונגע פארשנימענע טעג, דאָס קלאַנג פון דורות, וואָס בלייבן פאַרוויסט: — האָט ברוך אויף אייביק אין שטיין איינגעקריצט. און מחנות גאַר גרויסע, די מענטשן אין מאַסן, וואָס קומען אַהער צו דער שמאַט און די גאַסן, און קוקן באַגייסטערט אויף קינסטלער און בילדער, זיי קומען צום קבר אויך קוקן מיט וואונדער, אויף ווערק פון דעם קינסטלער, וואָס איז אזוי גרויס; געפונען זיי דאָ שוין אויך נחמן'ען אויס.

און טיילמאַל, ווען ס'רייסט זיך מיט צאָרן דער ווינט, אָן אומעט באַפאַלט זיי סיי מענטשן, סיי הינט:

דער הימל צעוויינט זיך און ווארפט אָן אַ שרעק, עס קומט אָן דער סוף פון דער וועלט — און איין עק;

דערזעט מען דריי שאַטנס אויף איינזאַמער גאַס, מיט קעפּ איינגעבויגן, פאַרחשכט און נאַס;

זיי גייען צום קבר, וואָס איז דאָ ניט ווייט, וואָס איז ווי אַ טרייסט גאַר פאַר זיי אַנגעגרייט:

ס'קומט ביילקע מיט טרערן — זי שרייט און זי וויינט:
ס'איז שווער דא איר לעבן, צו זיין דא אליין;

קאוועט, זי נאָר צערמלט דעם שטיין מיט איר האַנט,
איר וואונטש איז צו ליגן מיט נחמן ביינאַנד;

אויך ברוך'ן ציט דא אַהער צו דעם שטיין,
צום ווערק, וואָס פאראייביקט זיין צער און געוויין.

פון זעלבן מחבר :

„מאָרים שוואַרץ און דער אידישער קונסט טעאָטער“

עס זוערט צוגעגרייט צום דרוק נאָך אַ בוך פון דער סעריע „שטעט“

מיט פּאַלגענדן אינהאַלט :

גער — אַ בילד פון חסידישן לעבן אין פּוילן

בערלין — פון דעם לעבן פון די אידן אין דייטשלאַנד

וואַרשע — דאָס אידישע לעבן אין פּוילן